	โรงพยาบาลฟักท่า Faktha Hospital	ฉบับที่ :	
		หน้า 1	จำนวน 42 หน้า
ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :		วันที่เริ่มใช้ :	
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน		วันที่แก้ไข :	
ทีม/งาน: โรคเรื้อรัง		ทีม/งานที่เกี่ยวข้อง :	
ผู้จัดทำ : นางณิชชา เจริญเมธากุล		ผู้อนุมัติ :	

1. **นโยบาย** ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีสุขภาพดี และอายุยืนยาว มีความเข้าใจ และสามารถดูแลตนเองได้ เพื่อปรับวิถีชีวิตให้เหมาะสมในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในภาวะปกติ ตลอดจนสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อน

2. **วัตถุประสงค์** เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานได้รับการวินิจฉัย และรักษาพยาบาลอย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง

3. **ขอบเขต**แนวทางการดูแลนี้ใช้กับผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการที่โรงพยาบาลฟักท่า และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่บริการอำเภอฟักท่า จังหวัดอุดรธานี

4. ผู้รับผิดชอบ

4.1 แพทย์และพยาบาล มีหน้าที่ให้การวินิจฉัยและรักษาพยาบาลด้วยความถูกต้อง เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้รับความปลอดภัย

4.2 เกสเซอร์ มีหน้าที่ในการจ่ายยาให้มีความถูกต้อง เหมาะสม ผู้ป่วยมีความปลอดภัยในการใช้ยา การรับประทานยาโรคเบาหวานให้ถูกต้อง ให้คำแนะนำอาการข้างเคียงของยา และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสม

4.3 กลุ่มงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีหน้าที่คัดกรองผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน รักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีและไม่มีภาวะแทรกซ้อน รวมถึงการจัดเจ้าหน้าที่เยี่ยมบ้านในการดูแลต่อเนื่อง

4.4 นักกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย มีหน้าที่ให้คำแนะนำการดูแลสุขภาพเท้า การตรวจเท้าประจำปีและการออกกำลังกาย ยืดเหยียดกล้ามเนื้อที่เหมาะสม

4.5 นักเทคนิคการแพทย์ มีหน้าที่ตรวจชั้นสุตรทางห้องปฏิบัติการตามชุดสิทธิประโยชน์ที่ผู้ป่วยได้รับและรายงานค่าวิกฤต

4.6 พยาบาลจิตเวชและนักจิตวิทยา มีหน้าที่ประเมินสุขภาพจิตและให้การดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางจิตใจ และการรับรู้ เช่น ภาวะสมองเสื่อม ซึมเศร้า เป็นต้น

4.7 ทันตแพทย์ มีหน้าที่ประเมินปัญหาสุขภาพช่องปาก และให้คำแนะนำในการดูแลรักษาสุขภาพทางช่องปากแก่ผู้ป่วยหรือญาติ

4.8 นักโภชนาการ มีหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหาร อาหารเฉพาะโรคเบาหวาน

4.9 ทีม COC มีหน้าที่ติดตาม วางแผนการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยตามแนวทางการติดตามเยี่ยมบ้าน

5. คำนิยามศัพท์

โรคเบาหวานแบ่งเป็น 4 ชนิดตามสาเหตุของการเกิดโรค

1. โรคเบาหวานชนิดที่ 1 (type 1 diabetes mellitus, T1DM)
2. โรคเบาหวานชนิดที่ 2 (type 2 diabetes mellitus, T2DM)
3. โรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (gestational diabetes mellitus, GDM)
4. โรคเบาหวานที่มีสาเหตุจำเพาะ (specific types of diabetes due to other causes)

1. โรคเบาหวานชนิดที่ 1 (T1DM)

เป็นผลจากการทำลายเบต้าเซลล์ที่ตับอ่อนจากภูมิคุ้มกันของร่างกายโดยผ่านขบวนการ cellular mediated ส่วนใหญ่พบในคนอายุน้อย รูปร่างไม่อ้วน มีอาการปัสสาวะมาก กระหายน้ำดื่มน้ำมาก อ่อนเพลีย น้ำหนักลด อาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง (มักพบในวัยเด็ก)

2. โรคเบาหวานชนิดที่ 2 (T2DM)

เป็นชนิดที่พบบ่อยที่สุดในคนไทย พบประมาณร้อยละ 95 ของผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมด เป็นผลจากการมีภาวะดื้อต่ออินซูลิน (insulin resistance) ร่วมกับความบกพร่องในการผลิตอินซูลินที่เหมาะสม (relative insulin deficiency) มักพบในคนอายุ 30 ปีขึ้นไป รูปร่างท้วมหรืออ้วน (ดัชนีมวลกายในคนเอเชีย 23 กก./ม.2) อาจไม่มีอาการผิดปกติ หรืออาจมีอาการของโรคเบาหวานได้ อาการมักไม่รุนแรงและค่อยเป็นค่อยไป มักมีประวัติโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในพ่อ แม่ หรือ พี่ น้อง โดยที่ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวานชนิดนี้พบมากเมื่อมีอายุสูงขึ้น มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น การขาดการออกกำลังกาย และพบมากขึ้นในหญิงที่มีประวัติการเป็นเบาหวานขณะตั้งครรภ์

3. โรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ (GDM)

โรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ เกิดจากการที่มีภาวะดื้อต่ออินซูลินมากขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ จากปัจจัยจากรก หรือ อื่นๆ และตับอ่อนของมารดาไม่สามารถผลิตอินซูลินให้เพียงพอกับความต้องการได้ ถ้าควบคุมระดับน้ำตาลขณะตั้งครรภ์ไม่ดี อาจพบเด็กตัวโต อวัยวะใหญ่ คลอดยาก (จากติดไหล่ของทารก) อาจแท้ง หรือ ทารกตายระหว่างคลอดได้ ซึ่งสามารถตรวจพบจากการทำ oral glucose tolerance test (OGTT) ในหญิงมีครรภ์ในไตรมาสที่ 2 หรือ 3 โดยจะตรวจที่อายุครรภ์ 24-28 สัปดาห์ด้วยวิธี “one-step” ซึ่งเป็นการทำการตรวจครั้งเดียวโดยการให้ 75 กรัม OGTT หรือ “two-step” ซึ่งจะใช้การตรวจกรองด้วย 50 กรัม glucose challenge test แล้วตรวจยืนยันด้วย 100 กรัม OGTT (รายละเอียดดูโรคเบาหวานในหญิงมีครรภ์และภาคผนวก) โรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์นี้มักจะหายไปหลังคลอด

เบาหวานกับการตั้งครรภ์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นเบาหวานอยู่แล้วก่อนจะตั้งครรภ์ (Pre-Gestational Diabetes Mellitus หรือ Pre-GDM) ซึ่งพบได้ทั้งในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 1 หรือชนิดที่ 2 การเป็นเบาหวานอยู่แล้วก่อนการตั้งครรภ์ จะมีความรุนแรงมากกว่า โดยตัวโรคจะมีผลต่อการสร้างอวัยวะของทารกในครรภ์ ซึ่งอาจผิดปกติ และทำให้เกิดการแท้งบุตรได้ง่าย
2. เกิดเบาหวานขณะกำลังตั้งครรภ์ (Gestational Diabetes Mellitus หรือ GDM) พบประมาณ 12.9% ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด มักพบหลังตั้งครรภ์ได้ 24-28 สัปดาห์ อาจทำให้ทารกตัวโต คลอดยาก ไหล่ติด และแท้งในระยะใกล้คลอด

4. โรคเบาหวานที่มีสาเหตุจำเพาะ

เป็นโรคเบาหวานที่มีสาเหตุชัดเจน ได้แก่ โรคเบาหวานที่เกิดจากความผิดปกติทางพันธุกรรมเช่น MODY (Maturity-Onset Diabetes of the Young) โรคเบาหวานที่เกิดจากโรคของตับอ่อน จากความผิดปกติของต่อมไร้ท่อ จากยา จากการติดเชื้อ จากปฏิกิริยาภูมิคุ้มกัน หรือโรคเบาหวานที่พบร่วมกับกลุ่มอาการต่างๆ ผู้ป่วยจะมีลักษณะจำเพาะของโรคหรือกลุ่มอาการนั้นๆ หรือมีอาการและอาการแสดงของโรคที่ทำให้เกิดเบาหวาน

1. โรคเบาหวานที่เกิดจากความผิดปกติบนสายพันธุกรรมเดี่ยวที่ควบคุมการทำงานของเบต้าเซลล์คือ Maturity-onset diabetes in the young (MODY) หลากหลายรูปแบบและความผิดปกติของ Mitochondrial DNA
2. โรคเบาหวานที่เกิดจากความผิดปกติบนสายพันธุกรรมที่ควบคุมการทำงานของอินซูลิน
3. โรคเบาหวานที่เกิดจากโรคที่ตับอ่อน

5. ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia)

ภาวะซึ่งเลือดมีปริมาณกลูโคส (Glucose) ต่ำ มักต่ำกว่า 70 มิลลิกรัม/เดซิลิตร ซึ่งเป็นภาวะที่พบได้เสมอในผู้ป่วยเบาหวานที่กินยาเบาหวาน และ/หรือ ฉีดอินซูลิน เพื่อควบคุมระดับน้ำตาล

6. น้ำตาลในเลือดสูง (Hyperglycemia)

เป็นภาวะที่ร่างกายมีระดับน้ำตาลกลูโคสในเลือดสูงกว่าปกติ โดยทั่วไปการตรวจจะใช้เกณฑ์วัดระดับน้ำตาลก่อนรับประทานอาหารเช้า ผู้ที่เข้ารับการตรวจต้องอดอาหารอย่างน้อย 8 ชั่วโมงในคืนก่อนตรวจ ซึ่งระดับน้ำตาลที่ปกติคือประมาณ 70-100 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร แต่หากค่าที่ได้สูงกว่า 100 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตรขึ้นไป จะเสี่ยงต่อการเป็นเบาหวาน ส่วนผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูงและไม่ได้รับการรักษานั้นอาจก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อน โดยส่งให้เส้นประสาท หลอดเลือด หรืออวัยวะต่าง ๆ ถูกทำลายจนมีปัญหาลุกลามร้ายแรงตามมาได้

7. ANC (Antenatal care) การฝากครรภ์ คือการไปพบแพทย์/สูตินรีแพทย์หรือบุคลากรทางสาธารณสุขอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์เพื่อดูแลสุขภาพของมารดาและทารกในครรภ์ โดยมีจุดมุ่งหมายให้มารดาและทารกในครรภ์มีความสมบูรณ์มากที่สุด มารดาสามารถคลอดบุตรได้อย่างปลอดภัย ทารกมีสุขภาพแข็งแรงดี และหากตรวจพบความผิดปกติระหว่างฝากครรภ์ แพทย์/บุคลากรทางสาธารณสุขสามารถรักษาหรือให้คำแนะนำที่สมควรกับมารดาได้

8. GCT (Glucose Challenge Test)

เป็นการคัดกรองโรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ โดยเจาะเลือดหลังรับประทานน้ำตาลกลูโคส 50 กรัม ที่ 1 ชั่วโมง โดยไม่ต้องงดน้ำและอาหารก่อนการตรวจ

9. OGTT (Oral Glucose Tolerance Test)

เป็นการตรวจเพิ่มเติมเพื่อการวินิจฉัยโรคเบาหวานขณะตั้งครรภ์ ในรายที่ GCT ผิดปกติ โดยแนะนำให้ผู้ป่วยงดน้ำและอาหารมาก่อนอย่างน้อย 8-14 ชั่วโมง แล้วเจาะเลือด Fasting blood sugar (FBS) แล้วจึงให้รับประทานน้ำตาลกลูโคส 100 กรัม แล้วจึงเจาะเลือดซ้ำ ที่ 1, 2 และ 3 ชั่วโมงหลังรับประทาน

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 4
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

10. Impaired fasting glucose (IFG)

คือ ภาวะของคนที่มียกระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติแต่ยังไม่ถึงระดับที่จัดว่าเป็นเบาหวาน คืออยู่ในระดับ 100 - 125 มิลลิกรัม/เดซิลิตร

11. HbA1c (Hemoglobin A1c ฮีโมโกลบินเอวันซี)

การตรวจวัดค่าเฉลี่ยของน้ำตาล (กลูโคส) ในเลือดที่จับกับฮีโมโกลบินของเม็ดเลือดแดงในช่วง 3-4 เดือนที่ผ่านมา (แพทย์บางท่านใช้คำว่า “น้ำตาลสะสม” เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น แต่โดยความหมายแล้วจะสะท้อนค่าเฉลี่ยของน้ำตาลในเลือดช่วงเวลาที่ผ่านมานี้) เพราะเม็ดเลือดแดงทั่วไปจะมีอายุขัยอยู่ประมาณ 100-120 วัน ดังนั้น ค่าน้ำตาลที่ตรวจได้จึงเป็นค่าน้ำตาลที่สะสมอยู่ในฮีโมโกลบินนานประมาณ 3-4 เดือน ซึ่งเป็นค่าที่ช่วยพิจารณาและประเมินผลการรักษาโดยรวมในช่วงที่ผ่านมาว่าผู้ป่วยเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ดีหรือไม่ และยังช่วยคัดกรองและวินิจฉัยได้ว่าผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน ถ้าค่าเท่ากับหรือมากกว่า 6.5 % ให้การวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวาน

12. FBS (Fasting Blood Sugar)

การตรวจระดับน้ำตาลในเลือด การตรวจหาระดับน้ำตาลในกระแสเลือด หรือ การเจาะน้ำตาลหลังอดอาหาร 8 ชั่วโมง หรือที่คนทั่วไปเรียกกันอย่างง่าย ๆ ว่า “การตรวจเบาหวาน” หรือ “การตรวจน้ำตาลในเลือด” คือ การเจาะเลือดเพื่อตรวจหาระดับน้ำตาลในเลือดหลังการงดอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดมาแล้วอย่างน้อย 8 ชั่วโมง (แต่ดื่มน้ำเปล่าได้) ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่จะช่วยบ่งชี้ว่าปริมาณของกลูโคสในกระแสเลือด ณ ขณะนั้นอยู่ในระดับปกติ ต่ำกว่าปกติ หรือสูงกว่าปกติ การตรวจนี้จึงเป็นการตรวจที่ช่วยคัดกรองและวินิจฉัยผู้ที่มีอาการแสดงหรือมีปัจจัยเสี่ยงเป็นโรคเบาหวานได้ นอกจากนี้ยังช่วยติดตามระดับน้ำตาลในเลือดเพื่อประเมินผลการรักษา และตรวจเพื่อป้องกันระดับน้ำตาลในเลือดต่ำหรือสูงเกินไปในผู้ป่วยเบาหวานได้ด้วย

13. DTX (Dextrostix)

วิธีการทดสอบหาค่าปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือดโดยใช้เลือดเพียง 1 หยด เป็นตัวทดสอบกับเครื่องวัด จะทำให้ได้รับค่า BS (Blood Sugar) มีหน่วยเป็น มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (mg/dL.) ปกติค่า BS ค่าน้ำตาลในกระแสเลือดปกติของร่างกายเรานั้น อยู่ที่ 70-100 mg/dL หากมีค่า 100-125 mg/dL. ถือว่ามีภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน แต่ถ้าหากต่ำกว่า 70 mg/dL แสดงว่าร่างกายมีกลูโคสไม่เพียงพอ อาจทำให้อาการอ่อนเพลีย เวียนศีรษะ หากผู้ป่วยยังพอดื่มน้ำได้ก็ให้ดื่มน้ำหวานสัก 1 แก้วก็จะมีอาการดีขึ้นตามลำดับ หากผู้ป่วยไม่สามารถดื่มได้ก็ควรนำส่งโรงพยาบาล

14. ภาวะ Hyperosmolar hyperglycemia state (HHS)

ภาวะขาดน้ำ (dehydration) และเลือดเริ่มข้นเพราะความเข้มข้นของน้ำตาลเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากระดับน้ำตาลในเลือดจะสูงมากถึง 600 mg/dl และอาจเพิ่มสูงไปถึง 2,000 mg/dl

15. ภาวะ Diabetic ketoacidosis (DKA)

ภาวะที่ร่างกายเป็นกรดโดยมีระดับน้ำตาลและคีโตนในเลือดสูงสืบเนื่องจากการขาด Insulin

16. การวินิจฉัยอาศัยระดับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือด (ข้อใดข้อหนึ่ง) ดังนี้

1. ผู้ที่มีอาการของโรคเบาหวานชัดเจนคือ หิวน้ำบ่อย ปัสสาวะบ่อยและมาก น้ำหนักตัวลดลงโดยที่ไม่มีสาเหตุ สามารถตรวจระดับพลาสมากลูโคสเวลาใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอดอาหาร ถ้ามีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 200 มก./ดล. ให้การวินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวาน
2. การตรวจระดับพลาสมากลูโคสตอนเช้าหลังอดอาหารข้ามคืนมากกว่า 8 ชั่วโมง (FPG) มีค่า 126 มก./ดล.เหมาะสำหรับคนทั่วไปที่มาตรวจสุขภาพ และผู้ที่ไม่มีอาการ

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 5
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

3. การตรวจความทนต่อกลูโคส (75 กรัม Oral Glucose Tolerance, OGTT) ถ้าระดับพลาสมากลูโคส 2 ชั่วโมง หลังดื่มน้ำตาล 200 มก./ดล. ให้วินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวาน

6. แนวทางปฏิบัติ

6.1. กลุ่มงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทำหน้าที่

ดำเนินการคัดกรองความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานในประชาชนทั่วไปตั้งแต่อายุ 35 ปีขึ้นไป โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานเดิม (ปฏิบัติตามแนวทางการรักษาผู้ป่วยเบาหวานในโรงพยาบาล ฟากท่า)

2. กลุ่มประชาชนที่ไม่เป็นโรคเบาหวาน นัดผู้ป่วยเพื่อ

2.1 คัดกรองความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานด้วยวาจา (verbal Screening) และคัดกรอง CVD risk ในชุมชนโดยการใช้ Color chart (ตั้งเอกสารแนบ)

2.2 เจาะเลือด FBS ทุกราย โดยแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม พร้อมให้กิจกรรมการดำเนินงานในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

ลำดับ	กลุ่ม	ค่า FBS	กิจกรรมการดำเนินงาน
1.	กลุ่มปกติ	FBS < 100 mg/dl	- ตรวจซ้ำทุก 1 ปี
2.	กลุ่มเสี่ยง	FBS = 100 -125 mg/dl	ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม - เน้นกิจกรรม 3 อ. อาหาร, ออกกำลังกาย, อารมณ์ - ลด/เลิกบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - นัดตรวจวัดเบาหวานทุก 3 เดือน
3.	กลุ่มเสี่ยง	FBS ≥ 126-199 mg/dl	ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม - เน้นกิจกรรม 3 อ. อาหาร, ออกกำลังกาย, อารมณ์ - ลด/เลิกบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - ตรวจวัดเบาหวานซ้ำ 1 สัปดาห์ - ส่งพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยยืนยันเป็นโรคเมื่อตรวจซ้ำพบ FBS ≥ 126 mg/dl - นัดตรวจวัดเบาหวานทุก 3 เดือนเมื่อตรวจซ้ำพบ FBS < 126 mg/dl
4.	กลุ่มเสี่ยง	FBS ≥ 200 mg/dl	- ส่งพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยยืนยันเป็นโรค

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 6
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

6.2 เจ้าหน้าที่แผนกผู้ป่วยนอก มีหน้าที่ ให้บริการการดูแลผู้มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

6.2.1 กลุ่มผู้ป่วยทั่วไปที่มารับบริการ แบ่งเป็น

1. กลุ่มเสี่ยงจากการคัดกรองโรคเบาหวานในชุมชน ส่งตรวจวัดระดับ FBS พร้อมให้กิจกรรมการดูแลพร้อม health education (HE) ตามกลุ่ม ก่อนส่งพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยโรคดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีขาว กลุ่มปกติ(FBS< 100 mg/dl)	
อาหาร	ปลูกผักกินเอง งดน้ำอัดลม รับประทานผลไม้รสไม่หวานจัด หลีกเลี่ยงหวานนางรม หมัก กุ้งตัวใหญ่ เนื้อสัตว์ติดมัน ลดการบริโภคผงชูรส รสดี ซอสปรุงรส ลดดื่มกาแฟสำเร็จรูป เครื่องดื่มชูกำลัง มาม่า ลดการเติมน้ำปลา
ออกกำลังกาย	สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆละ 30 นาที ควบคุมน้ำหนักไม่ให้เพิ่มขึ้น
อารมณ์	สวดมนต์ก่อนนอนทุกวันตามบริบทศาสนา
อบายมุข	ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญ เช่น วันเข้าพรรษา ปีใหม่ สงกรานต์
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	ลดเสี่ยง/ ผลลัพธ์ : สีขาว
การติดตาม/พบแพทย์	ตรวจสอบสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (ตามแนวทาง)
ผู้ดูแล	อสม./รพ.สต./รพ.
สีเขียว กลุ่มเสี่ยง (FBS = 100 -125 mg/dl)	
อาหาร	กินผัก 2-3 มื้อ/วัน งดน้ำอัดลม ลดการกินผลไม้หวาน ทูเรียน ลำไย ลิ้นจี่ ขนุน ฝรั่ง น้อยหน่า ลดการกินหวานนางรม หมัก กุ้งตัวใหญ่ เนื้อสัตว์ติดมัน ปลาเค็ม ไข่เค็ม ลดการบริโภคผงชูรส รสดี ซอสปรุงรส งดการเติมน้ำปลา ลดดื่มกาแฟสำเร็จรูปหรือเปลี่ยนเป็นกาแฟดำ (หากจำเป็น) ลดเครื่องดื่มชูกำลัง มาม่า
ออกกำลังกาย	สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆละ 30 นาที ควบคุมน้ำหนักไม่ให้เพิ่มขึ้น และเน้นการลดน้ำหนักโดยการตั้งเป้าหมายร่วมกัน
อารมณ์	สวดมนต์ก่อนนอนทุกวันตามบริบทศาสนา นั่งสมาธิ 10 นาที/วัน และเวลาเครียด
อบายมุข	ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญ เช่น วันเข้าพรรษา ปีใหม่ สงกรานต์ คัดกรองผู้ต้องการเลิกบุหรี่-สุรา และส่งเข้าคลินิกอดบุหรี่-สุรา
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	ลดเสี่ยงและไม่เป็นโรค ผลลัพธ์ : สีขาว/สีเขียว
การติดตาม/พบแพทย์	นัดตรวจวัดเบาหวานทุก 3 เดือน
ผู้ดูแล	อสม./รพ.สต./รพ.

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 7
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

ประเด็น	กิจกรรม
สีเขียวน กลุ่มเสี่ยง (FBS $\geq$ 126 mg/dl)	
อาหาร	กินผัก 2-3 มื้อ/วัน งดน้ำอัดลม ลดการกินผลไม้กวน ทูเรียน ลำไย ลิ้นจี่ ขนุน องุ่น น้อยหน่า ลดการกินหวานนางรม หมัก กุ้งตัวใหญ่ เนื้อสัตว์ติดมัน ปลาเค็ม ไข่เค็ม ลดการบริโภคผงชูรส รสดี ซอสปรุงรส งดการเติมน้ำปลา ลดดื่มกาแฟสำเร็จรูปหรือเปลี่ยนเป็นกาแฟดำ (หากจำเป็น) ลดเครื่องดื่มชูกำลัง มาமா จัดกิจกรรมการบันทึกการรับประทานอาหารเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และค้นหาปัญหา ร่วมกับเจ้าหน้าที่
ออกกำลังกาย	สัปดาห์ละ 3 ครั้งๆละ 30 นาที ควบคุมน้ำหนักไม่ให้เพิ่มขึ้น และเน้นการลดน้ำหนักโดยการตั้งเป้าหมายร่วมกัน
อารมณ์	สวดมนต์ก่อนนอนทุกวันตามบริบทศาสนา นั่งสมาธิ 10 นาที/วัน และเวลาเครียด
อบายมุข	ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญ เช่น วันเข้าพรรษา ปีใหม่ สงกรานต์ คัดกรองผู้ต้องการเลิกบุหรี่-สุรา และส่งเข้าคลินิกกอดบุหรี่-สุรา
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	ลดเสี่ยงและไม่เป็นโรค ผลลัพธ์ : สีขาว/สีเขียวน
การติดตาม/พบแพทย์	ติดตามภายใน 1 สัปดาห์
ผู้ดูแล	รพ.สต./กลุ่มบริการด้านปฐมภูมิและองค์กรรวมโรงพยาบาลฟากท่า(ตามเขตความรับผิดชอบ)

2. ผู้ป่วยที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกที่มีอาการของโรคเบาหวานชัดเจน คือ กระจายน้ำตาลและปัสสาวะบ่อย, หิวบ่อย น้ำหนักลดที่หาสาเหตุไม่ได้, ตามัว มองภาพไม่ชัด, อ่อนเพลีย ให้ส่งตรวจวัดระดับ Random Blood Sugar (RBS) ก่อนส่งพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยโรคพร้อมให้กิจกรรมการดูแลตามกลุ่ม ดังนี้

ลำดับ	ค่า RBS (mg/dl)	กิจกรรมการดูแล
1.	RBS < 200 mg/dl	1.1 ส่งพบแพทย์ 1.2 นัด FBS ซ้ำในอีก 1 สัปดาห์เพื่อยืนยัน 1.3 FBS < 126 mg/dl วินิจฉัย IFG (Code = R731) - แนะนำเรื่องการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย - F/U FBS 3 เดือน 1.4 FBS $\geq$ 126 mg/dl - ส่งพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยเป็นโรคเบาหวาน (Code = E119) - ลงทะเบียนเข้าคลินิกโรคเบาหวาน - เริ่มการรักษา (รายละเอียดดูในการรักษาผู้ป่วย DM) - นัด F/U1 เดือนเพื่อตรวจสอบสุขภาพประจำปี

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 8
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

6.2.2 กลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน ให้บริการ ดังนี้

1. เปิดบริการคลินิกโรคเบาหวาน ทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 08.00–16.00 น. (ยกเว้นวันหยุด ชดเชยและวันนักขัตฤกษ์)
2. ให้การบริการผู้ป่วยตามการจำแนกตามป้องกันภาวะชีวิต 7 สีเพื่อแยกประเภทตามระดับน้ำตาลและให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติตัว health education (HE) จากทีมสหสาขาวิชาชีพ ดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีเขียวเข้ม (FBS $\leq$ 125 mg/dl, HbA1c $<$ 6)	
อาหาร	<p>รับประทานอาหารไม่ขัดสี เช่น ข้าวกล้อง 5-8 ทัพพี/วัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - รับประทานอาหารวันละ 3 ทัพพี(กรณีของผักใบเขียว รับประทานได้ไม่จำกัดจำนวน เช่น ผักกาด, คื่นช่าย, ผักบุ้ง, ถั่วฝักยาว) - ผลไม้ (ควรหลีกเลี่ยงผลไม้ที่มีรสหวานจัด) - ถั่ว ธัญพืช วันละประมาณครึ่งถึง 1 ทัพพี - ควรหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์ที่ติดมัน, เครื่องในสัตว์, อาหารทะเลยกเว้นเนื้อปลา
ออกกำลังกาย	<p>สัปดาห์ละ 3 วัน อย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละอย่างน้อย 30 นาที เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะๆ โยคะ ปั่นจักรยาน เป็นต้น ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการเหวี่ยง การกระแทก การแกว่งแขน - ควบคุมน้ำหนัก BMI $<$ 25 kg/m² - วัดรอบเอวในผู้ชายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 90 เซนติเมตร, รอบเอวในผู้หญิงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80 เซนติเมตร
อารมณ์	<p>สงบ เยือกเย็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ หาวิธีคลายเครียด หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นดนตรี วาดภาพ ท่องเที่ยว หรือปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น รวมทั้งควรพักผ่อนให้เพียงพอ วันละ 6-8 ชั่วโมง
อบายมุข	<ul style="list-style-type: none"> - ลดอ้วน ลดพุงให้ได้ - ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - รับประทานยาต่อเนื่อง - ลดการบริโภคน้ำตาลหรือเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน - ลดการบริโภคอาหาร มัน เค็ม สำหรับผู้ป่วยความดันโลหิตสูง
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	<p>FPG $\leq$ 125 mg/dl หรือ HbA1C $<$ 6 %</p> <p>ระดับความดันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติโดยระดับความดันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 140/90 มิลลิเมตรปรอท</p>
การติดตาม/พบแพทย์	นัดพบแพทย์ 2 เดือน/ครั้ง
ผู้ดูแล	รพช./รพ.สต.

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 9
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

การบริการผู้ป่วยตามการจำแนกตามป้องกันภาวะโรคชีวิต 7 สีเพื่อแยกประเภทตามระดับน้ำตาลและให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติตัว health education (HE) จากทีมสหสาขาวิชาชีพ ดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีเหลือง (FBS 126-154 mg/dl, HbA1c 6-6.9 %)	
อาหาร	<ul style="list-style-type: none"> รับประทานอาหารผัก ผลไม้ครึ่งหนึ่ง อย่างอื่นครึ่งหนึ่ง รับประทานอาหารข้าวไม่ขัดสี เช่นข้าวกล้อง 5-8 ทัพพี/วัน - รับประทานอาหารวันละ 3 ทัพพี(กรณีของผักใบเขียว รับประทานได้ไม่จำกัดจำนวน เช่น ผักกาด, คื่นช่าย, ผักบุ้ง, ถั่วฝักยาว) - ผลไม้(ควรหลีกเลี่ยงผลไม้ที่มีรสหวานจัด) - ถั่ว ธัญพืช วันละประมาณครึ่งถึง 1 ทัพพี - ควรหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์ที่ติดมัน, เครื่องในสัตว์, อาหารทะเลยกเว้นเนื้อปลา
ออกกำลังกาย	<ul style="list-style-type: none"> สัปดาห์ละ 3 วัน อย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน - ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละอย่างน้อย 30 นาที เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะๆ โยคะ ปั่นจักรยาน เป็นต้น ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการเหวี่ยง การกระแทก การแกว่งแขน - ควบคุมน้ำหนัก BMI <25 kg/m² วัดรอบเอวในผู้ชายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 90 เซนติเมตร, รอบเอวในผู้หญิงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80 เซนติเมตร
อารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> สงบ เยือกเย็น - ทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ หาวิธีคลายเครียด หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นดนตรี วาดภาพ ท่องเที่ยว หรือปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น รวมทั้งควรพักผ่อนให้เพียงพอ วันละ 6-8 ชั่วโมง
อบายมุข	<ul style="list-style-type: none"> - ลดอ้วน ลดพุงให้ได้ - ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	<ul style="list-style-type: none"> FPG <130 mg/dl หรือ HbA1C < 7 % ระดับความดันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติโดยระดับความดันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 140/90 มิลลิเมตรปรอท
การติดตาม/พบแพทย์	นัดพบแพทย์ 1 เดือน/ครั้ง
ผู้ดูแล	รพช./ รพสต.

..

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 10
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

การบริการผู้ป่วยตามการจำแนกตามป้องกันภาวะชีวิต 7 สีเพื่อแยกประเภทตามระดับน้ำตาลและให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตัว health education (HE) จากทีมสหสาขาวิชาชีพ ดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีส้ม (FBS 155-182 mg/dl, HbA1c 7-8%)	
อาหาร	<ul style="list-style-type: none"> รับประทานอาหารข้าวไม่ขัดสี เช่นข้าวกล้อง 5-8 ทัพพี/มื้อ รับประทานอาหารผักวันละ 3 ทัพพี(กรณีของผักใบเขียว รับประทานได้ไม่จำกัดจำนวน เช่น ผักกาด, คะน้า, ผักบุ้ง, ถั่วฝักยาว) รับประทานผลไม้ไม่เกิน 2-3 ส่วน(จำกัดจำนวน)/วัน ดื่มนมจืดพร่องมันเนยวันละ 3 แก้วและหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล ควรหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์ที่ติดมัน, เครื่องในสัตว์, อาหารทะเลยกเว้นเนื้อปลา
ออกกำลังกาย	<ul style="list-style-type: none"> สัปดาห์ละ 3 วัน อย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละอย่างน้อย 30 นาที เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะ ไทเก๊ก บันจี้กรยาน เป็นต้น ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการเหวี่ยง การกระแทก การแกว่งแขน ควบคุมน้ำหนัก BMI <25 kg/m² วัดรอบเอวในผู้ชายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 90 เซนติเมตร, รอบเอวในผู้หญิงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80 เซนติเมตร
อารมณ์	<ul style="list-style-type: none"> สงบ เยือกเย็น ทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ หาวิธีคลายเครียด หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นดนตรี วาดภาพ ท่องเที่ยว หรือปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น รวมทั้งควรพักผ่อนให้เพียงพอ วันละ 6-8 ชั่วโมง
อบายมุข	<ul style="list-style-type: none"> ลดอ้วน ลดพุงให้ได้ ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วัดความดันทุกเดือน ตรวจวัดระดับน้ำตาลทุก 1-3 เดือน ลดการบริโภคน้ำตาลหรือเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน ลดการบริโภคอาหาร ไขมัน เค็ม สำหรับผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ตรวจภาวะแทรกซ้อน ตา เท้าในผู้ป่วยเบาหวานและไต หัวใจ สมองอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งในผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูง
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	<ul style="list-style-type: none"> FPG <130 mg/dl หรือ HbA1C < 7% ระดับความดันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติโดยระดับความดันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 140/90 มิลลิเมตรปรอท
การติดตาม/พบแพทย์	พบแพทย์ตามนัดทุก 1 เดือน หรือเมื่อมีอาการผิดปกติและติดตามเยี่ยมบ้าน
ผู้ดูแล	รพช.

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 11
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

การบริการผู้ป่วยตามการจำแนกตามปิงปองจรรยาชีวิต 7 สีเพื่อแยกประเภทตามระดับน้ำตาลและให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตัว health education (HE) จากทีมสหสาขาวิชาชีพ ดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีแดง (FBS $\geq$ 183 mg/dl, HbA1c $>$ 8)	
อาหาร	<p>รับประทานผัก ผลไม้ครึ่งหนึ่ง อย่างอื่นครึ่งหนึ่ง</p> <p>รับประทานข้าวไม่ขัดสี เช่นข้าวกล้อง 5-8 ทัพพี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผักวันละ 3 ทัพพี(กรณีของผักใบเขียว รับประทานได้ไม่จำกัดจำนวน เช่น ผักกาด,คะน้า,ผักบุ้ง,ถั่วฝักยาว) - รับประทานผลไม้ไม่เกิน 2-3 ส่วน (จำกัดจำนวน)/วัน - ดื่มนมจืดพร่องมันเนยวันละ 1 แก้วและหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล - ควรหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์ที่ติดมัน,เครื่องในสัตว์,อาหารทะเลยกเว้นเนื้อปลา
ออกกำลังกาย	<p>สัปดาห์ละ 3 วัน อย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละอย่างน้อย 30 นาที เช่น การเดิน การวิ่งเหยาะ ไทเก๊ก ปั่นจักรยาน เป็นต้น ผู้สูงอายุควรหลีกเลี่ยงการเหวี่ยง การกระแทก การแกว่งแขน - ควบคุมน้ำหนัก BMI $<$25 kg/m² - วัดรอบเอวในผู้ชายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 90 เซนติเมตร,รอบเอวในผู้หญิงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 80 เซนติเมตร
อารมณ์	<p>สงบ เยือกเย็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ หาวิธีคลายเครียด หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นดนตรี วาดภาพ ท่องเที่ยว หรือปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น รวมทั้งควรพักผ่อนให้เพียงพอ วันละ 6-8 ชั่วโมง
อบายมุข	<ul style="list-style-type: none"> - ลดอ้วน ลดพุงให้ได้ - ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - วัดความดันทุกเดือน ตรวจวัดระดับน้ำตาลทุก 1-3 เดือน - ลดการบริโภคน้ำตาลหรือเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน - ลดการบริโภคอาหาร มัน เค็ม สำหรับผู้ป่วยความดันโลหิตสูง
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	<p>FPG $<$130 mg/dl หรือ HbA1C $<$7 %</p> <p>ระดับความดันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติโดยระดับความดันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 140/90 mmHg</p>
การติดตาม/พบแพทย์	<ul style="list-style-type: none"> - พบแพทย์ตามนัดทุก 2- 4 สัปดาห์หรือเมื่อมีอาการผิดปกติและได้รับการโทร/ติดตามเยี่ยมบ้าน - ปรับยา/ยาชนิดรายใหม่/ HbA1C $>$ 9 %
ผู้ดูแล	รพช.

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 12
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

การบริการผู้ป่วยตามการจำแนกตามปมป้องกันจรรยาชีวิต 7 สีเพื่อแยกประเภทตามระดับน้ำตาลและให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตัว health education (HE) จากทีมสหสาขาวิชาชีพ ดังนี้

ประเด็น	กิจกรรม
สีดา (ตา/ไต/หัวใจ/สมอง)	
อาหาร	<p>รับประทานผัก ผลไม้ครึ่งหนึ่ง อย่างอื่นครึ่งหนึ่ง</p> <p>รับประทานข้าวแบ่ง 5-8 ทัพพี/วัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - รับประทานผักวันละ 3 ทัพพี(กรณีของผักใบเขียว รับประทานได้ไม่จำกัดจำนวน เช่น ผักกาด, คะน้า, ผักบุ้ง, ถั่วฝักยาว) - รับประทานผลไม้ไม่เกิน 2-3 ส่วน(จำกัดจำนวน)/วัน - ดื่มนมจืดพร่องมันเนยวันละ 1 แก้วและหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล - ควรหลีกเลี่ยงเนื้อสัตว์ที่ติดมัน, เครื่องในสัตว์, อาหารทะเลยกเว้นเนื้อปลา
ออกกำลังกาย	- ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละอย่างน้อย 30 นาที เช่น การเดิน การแกว่งแขน
อารมณ์	- ทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ หาวิธีคลายเครียด หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นดนตรี วาดภาพ ท่องเที่ยว หรือปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น รวมทั้งควรพักผ่อนให้เพียงพอ วันละ 6-8 ชั่วโมง
อบายมุข	- ลด/เลิกบุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
เป้าหมาย/ผลลัพธ์	FPG <130 mg/dl หรือ HbA1C < 7 % ระดับความดันให้อยู่ในเกณฑ์ปกติโดยระดับความดันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 140/90 มิลลิเมตรปรอท
การติดตาม/พบแพทย์	นัดสัปดาห์ที่ 2- 4 สัปดาห์ หรือเมื่อมีอาการผิดปกติ
ผู้ดูแล	รพช.

3. มีแนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ดังนี้

3.1 ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ระดับน้ำตาลอยู่ในช่วง 71 – 250 mg/dl ส่งพบแพทย์ที่แผนกผู้ป่วย

นอก

3.2 ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีภาวะ Hypoglycemia (DTX $\leq$ 70 mg/dl + อาการน้ำตาลในเลือดต่ำ) ให้ส่งผู้ป่วยไปยังแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน พิจารณาหยุดยาเบาหวานทุกชนิดเมื่อมีภาวะ Hypoglycemia ให้การรักษาโดยแบ่งเป็น 2 ชนิดตามอาการผู้ป่วย คือ

3.2.1 มีอาการไม่รุนแรง เช่น ใจสั่น หัวใจเต้นเร็ว รู้สึกหิว รู้สึกร้อน เหงื่อออก มือสั่น คลื่นไส้ และชา อ่อนเพลีย มึนงง ปวดศีรษะ ให้ปฏิบัติดังนี้

- 1) รับประทาน 50% Glucose 30 ml
- 2) เจาะ DTX ซ้ำ 15 นาที
- 3) DTX $\geq$ 80 mg/dl รายงานแพทย์เพื่อหาสาเหตุอื่นเพิ่มเติม ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

ของแพทย์

4) DTX < 70 mg/dl ให้รับประทาน 50% Glucose 30 ml และอีก 15 นาทีเจาะ DTX ซ้ำอีกครั้ง ถ้าอาการดีขึ้นและผล DTX $\geq$ 80 mg/dl ให้รับประทานอาหารต่อเนื่องทันทีเมื่อถึงเวลาอาหาร

3.2.2 มีอาการรุนแรง เช่น ชัก หหมดสติ ให้ปฏิบัติดังนี้

1) On lock

2) เจาะเลือดส่งตรวจ BS, CBC, BUN, Creatinine, Electrolyte, UA

3) ให้ 50% Glucose 10-20 ml. IV push อย่างรวดเร็ว ต่อด้วย 30-40 ml. ที่เหลือ

แล้วเปิดหลอดเลือดดำ ต่อเนื่องไว้ด้วย heparin หรือ Saline lock หรือ บริหารสารละลายเด็กซ์โตรอส 5-10% หยดต่อเนื่องตามความเหมาะสม

4) Repeat DTX ใน 15 นาที

3.2.3 จัดทำระบบการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะ hypoglycemia ตามหน่วยงานต่างๆ (ตั้ง

เอกสารแนบท้าย)

3.3 ผู้ป่วยที่ภาวะน้ำตาลในเลือดสูง (Hyperglycemia DTX $\geq$ 250 mg/dl) กรณีที่ DTX Hi ให้เจาะซ้ำที่นิ้วอีกข้างและส่งตรวจ Blood sugar (vein) เพื่อ Confirm ทุกครั้ง และมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

ผู้ป่วยที่มีระดับน้ำตาล DTX $\geq$ 250 mg/dl ร่วมกับมีอาการได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน กระหายน้ำ ปัสสาวะบ่อย ปวดท้อง มีไข้ หอบเหนื่อย ซึม หหมดสติ อ่อนเพลีย BP ต่ำ ชีพจรเร็ว ส่งแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินเพื่อให้การรักษาโดยการให้ผู้ป่วยนอนโรงพยาบาลและให้การรักษาตามดุลยพินิจของแพทย์ ดังนี้

1. Fluid

- NSS 1 ลิตรใน 1 ชม.แรก (ปรับลงถ้าเป็นโรคไตหรือหัวใจ) จนเมื่อ DTX < 250

mg/dl ให้เปลี่ยนเป็น 5% DN/2 rate 80 ml/hr.

2. Insulin

- ให้ RI 0.1 u/kg IV push ตามด้วย RI continuous drip 0.1u/kg/hr.

- F/U DTX ทุก 1 -2 ชม.ถ้าลดลงน้อยกว่า 50-70 mg/dl /ชม.ให้ตรวจสอบสารน้ำว่าแก้ไข

พอหรือไม่ ถ้าสารน้ำพอแล้วให้เพิ่ม Insulin เป็น 2 เท่า (โดย keep ระดับน้ำตาลในเลือดลดลงอย่างคงที่ 50-70 mg/dl ต่อชั่วโมง) จนกระทั่ง DTX < 300 mg/dl ให้ลด Insulin เหลือ 0.05-0.1 u/kg/hr. Keep DTX= 250-300 mg/dl

3. Potassium

- ถ้า K > 5.3 ไม่ควรให้ K แต่ให้ F/U Electrolyte ในวันถัดไป

- ถ้า K 3.3-5.3 พิจารณาให้ K 20-30 mEq ต่อสารน้ำ 1 ลิตร (ก่อนให้ K ควรมี

Urine output อย่างน้อย 50 cc/hr.) โดย keep K อยู่ระหว่าง 4-5

- ไม่ควรให้ Insulin ถ้า K < 3.3

4. LAB: CBC, BUN, Cr, Electrolyte, UA, EKG

5. รักษา Precipitating factors เช่น การติดเชื้อ, Stroke, AMI, Acute

pancreatitis เป็นต้น

6. ประสาน Case manager เพื่อ Education and prevention

7. หลังจากอาการดีขึ้นและผู้ป่วยเริ่มกินได้ ให้เริ่ม RI ฉีดแบบ SC (ควรให้ RI continuous drip ต่ออีก 1-2 ชม.)
8. ผู้ป่วยที่ฉีด Insulin เดิม ให้เริ่ม insulin ขนาดเดิมได้ ส่วนผู้ป่วยที่ไม่เคยได้ Insulin มาก่อน ให้ขนาด 0.5-0.8 u/kg/day ทั้ง rapid-acting, regular และ basal insulin ปรับจนได้ขนาดที่เหมาะสม
9. Refer รพ.อุตรดิตถ์ ในกรณีที่แพทย์สงสัยภาวะ DKA หรือ Unstable Hemodynamicหรือมีภาวะแทรกซ้อนรุนแรงอื่น ๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้
- 3.4 การค้นหาโรคเบาหวานและการดูแลหญิงตั้งครรภ์ในระหว่างตั้งครรภ์
- ซักประวัติ พบภาวะเสี่ยง**ตามเกณฑ์ที่ใช้ ส่งทำ screening test 1 ข้อขึ้นไป ดังนี้
1. อายุ > 30 ปี
  2. BMI $\geq$ 25 kg/m²
  - 3.ญาติสายตรงเป็นเบาหวาน
  4. ตรวจ Urine Sugar ผล positive
  5. ประวัติคลอดบุตรน้ำหนัก $\geq$ 4000 กรัม
  6. เคยมีประวัติ GDM, IGT, IPG
  7. เคยมีประวัติการคลอดหรือการตั้งครรภ์ที่ผิดปกติ เช่น ทารกตายคลอด ทารกตายในครรภ์ แท้ง คลอดเกินกำหนด Pre DM ท้องแรก
- 3.4.1 ส่งทำ screening test (GCT1) โดยหญิงตั้งครรภ์ไม่ต้อง NPO มาก่อน โดยให้หญิงตั้งครรภ์ดื่ม 50% Glucose 100 CC หลังจากนั้น 1 ชั่วโมง ให้เจาะเลือดปลายนิ้ว
- 1) ระดับน้ำตาล Blood sugar <140 mg/dl ให้ ANC ตามปกติ นัดตรวจ/ส่งตรวจ screening test (GCT2) อีกครั้ง เมื่อ GA 24-28 wks. วิธีทำ เหมือนครั้งแรก Blood sugar <140 mg/dl ANC ตามปกติ
  - 2) ระดับน้ำตาล Blood sugar $\geq$ 140 mg/dl ส่งตรวจ OGTT ในวันถัดไปโดยให้หญิงตั้งครรภ์งดน้ำงดอาหารตั้งแต่ 20.00 น. เจาะเลือด FBS แล้วให้ดื่ม 50% Glucose 200 CC หลังจากนั้นให้เจาะเลือดปลายนิ้วทุก 1 ชั่วโมง X 3 ครั้ง และวิเคราะห์ผลการตรวจถ้ามี Abnormal 2 ค่า วินิจฉัย Gestational DM (ICD 10 = O244) และให้ refer โรงพยาบาลอุตรดิตถ์และนัดเข้า Clinic ANC High risk

ตารางการวิเคราะห์ผล OGTT

ระดับน้ำตาล	ค่าปกติของ OGTTตาม แนวทางของ Carpenter and Coustan
Fasting	95 mg/dl
ที่ 1 ชั่วโมง	180 mg/dl
ที่ 2 ชั่วโมง	155 mg/dl
ที่ 3 ชั่วโมง	140 mg/dl

3.5 แนวทางการดูแลมารดาที่เป็นโรคเบาหวานในห้องคลอด

3.5.1 หญิงตั้งครรภ์ที่มีประวัติ GDM refer ทุกรายตั้งแต่ ANC

3.5.2 กรณีที่หญิงตั้งครรภ์ GDM มีภาวะฉุกเฉินมาที่ห้องคลอด มีแนวทางดังนี้

1) NPO

2) DTX stat% (keep 70-120 mg/dl)

3) On 0.9 % NaCl 1000 cc IV drip 80 ml/hr.

4) Observe contraction, FHS ทุก 15-30 นาที

5) PV exam

6) Cervix dilated < 6 ซม. Refer โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ โทรศัพทประสาน

ห้องคลอดโรงพยาบาลอุตรดิตถ์

7) Cervix dilated $\geq$ 6 ซม. พิจารณาคลอดที่โรงพยาบาลพากา

(1) On NST

(2) Observe contraction, FHS ทุก 15-30 นาที

(3) Observe Progression of labor

(4) บริหารอินซูลิน (Humulin R) ดังนี้

วิธีการบริหารอินซูลินและสารน้ำขณะคลอด

ระดับกลูโคสในเลือด (มก./ดล.)	ขนาดอินซูลินเริ่มต้น (ยูนิต/ชั่วโมง)	เพิ่มอินซูลิน (ยูนิต/ชั่วโมง)	ชนิดและปริมาณสารน้ำทาง IV (อัตรา 100 - 125 มล./ชม.)
$\leq$ 70	0	0	- 50 % glucose 50 มล. และ 5%D/N/2 หรือ 5%D/NSS
71-120	0	0	- 5%D/N/2 หรือ 5%D/NSS
120-140	1.0	0.5	- 5%D/N/2 หรือ 5%D/NSS
141-180	1.5	1.0	- 0.9% NSS
181-220	2.0	1.5	- 0.9% NSS
> 220	2.5	2.0	- 0.9% NSS

3.5.3 ในกรณี GDM เมื่อคลอดให้หยุดให้ insulin ทันทีที่คลอด

3.6 การดูแลมารดาหลังคลอด

3.6.1 ผู้ป่วย Pre-gestational DM (Overt DM) หลังคลอดให้ Insulin ต่อ

จนกระทั่งกินได้ก็ตรวจระดับน้ำตาลทุก 4-6 ชั่วโมง keep 70-120 mg/dl และกลับไปให้ insulin ในขนาดที่ได้ก่อนตั้งครรรภ์

3.6.2 ป้องกันและรักษาการตกเลือดและการติดเชื้อหลังคลอด

3.6.3 เจาะ DTX stat then ทุก 4 ชั่วโมง keep 80-140 mg/dl นัด F/U

75g-2hour OGTT 6 wks.

3.7 การดูแลทารกแรกเกิดที่มีการเจาะ DTX ทารกแรกเกิดที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ดังนี้

3.7.1 ทารกที่มารดาเป็นเบาหวาน

3.7.2 ทารกน้ำหนักตัวเกิน 3,800 กรัม

3.7.3 ทารกน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม

3.7.4 ทารกที่มีค่าคะแนน Apgar นาทีที่ 1 น้อยกว่า 7

3.7.5 ทารกที่อายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์

3.7.6 ทารกที่เจ็บป่วยไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตามเช่น ติดเชื้อ หอบเหนื่อย หลังการ

ช่วยกู้ชีพเป็นต้น

3.8 อาการของทารกที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ

3.8.1 ระบบประสาท: ซึม ชัก สั่น เหงื่อออก

3.8.2 ระบบหายใจ: หอบเหนื่อย หดหายใจ เขียว

3.8.3 ระบบหัวใจและหลอดเลือด: หัวใจเต้นเร็วหรือช้าผิดปกติ ซ็อค หัวใจหยุดเต้น

ขั้นตอนปฏิบัติเมื่อพบว่าทารกแรกเกิดมีภาวะ Hypoglycemia มีดังนี้

1. มีอาการ ร่วมกับ DTX < 40mg/dl ให้การรักษา ดังนี้

1.1 On 10% Dextrose 2 ml/kg and on IV GIR 5-8 mg/kg/min

1.2 Refer โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

2. ไม่มีอาการร่วมกับ DTX < 25 mg/dl ให้การรักษา ดังนี้

2.1 ให้ทารกกินนม 10 ml: BW 1 kg

2.2 DTX ซ้ำ 30 นาทีหลังกินนม

- DTX < 25 mg/dl ให้ On IV 10% Dextrose 2 ml/kg and on IV GIR 5-8 mg/kg/min และ refer โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

- DTX ≥ 25-45 mg/dl ให้ทารกกินนม 10 ml: BW 1 kg., On IV 10% Dextrose 2 ml/kg และ refer โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

- DTX > 45 mg/dl DTX ที่ห้องคลอด 2 ชั่วโมงก่อนย้ายไปตึกหลังคลอด

3. ไม่มีอาการร่วมกับ DTX ≥ 25 – 45 mg/dl ให้การรักษา ดังนี้

3.1 ให้ทารกกินนม 10 ml: BW 1 kg.

3.2 DTX ซ้ำ 1 ชม. หลังกินนม

- DTX < 25 mg/dl ให้ On IV 10% Dextrose 2 ml/kg and on IV GIR 5-8 mg/kg/min และ refer โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

- DTX ≥ 25-45 mg/dl ให้ทารกกินนม 10 ml: BW 1 kg., On IV 10% Dextrose 2 ml/kg และ refer โรงพยาบาลอุดรดิตถ์

- DTX > 45 mg/dl DTX ที่ห้องคลอด 2 ชั่วโมงก่อนย้ายไปตึกหลังคลอด

4. ไม่มีอาการร่วมกับ DTX > 45 mg/dl ให้การรักษา ดังนี้

- DTX หลังคลอด 2 ชั่วโมงที่ห้องคลอดก่อนย้ายไปตึกหลังคลอด

4. มีระบบการนัดรับยาและติดตามอาการ ดังนี้

- 4.1 ผู้ป่วยโรคโรคเบาหวานกลุ่มสีเขี้ยว (FBS < 126 mg/dl) ติดต่อกัน 2 visit สุดท้าย ติดต่อกัน นัด 3 เดือน
- 4.2 ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่กลุ่มสีเหลือง FBS = 126-154 mg/dl หรือ HbA1C = 6-6.9% นัด 2 เดือน
- 4.3 ผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มสีส้ม FBS = 155-182 mg/dl หรือ HbA1C = 7-8% นัด 1 เดือน
- 4.4 ผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มแดง FBS ≥ 183 mg/dl หรือ HbA1C > 8% นัด 2 wks-1 เดือน หรือพิจารณา Admit หรือตามดุลยพินิจของแพทย์

6.3 การให้ข้อมูลและเสริมพลังแก่ผู้ป่วย / ครอบครัว

- 6.3.1 เกสัชกร สอนเรื่องการกินยา ผลข้างเคียงของยา การเก็บรักษา
- 6.3.2 นักกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย สอนเรื่องดูแลสุขภาพเท้า การออกกำลังกาย ยืดเหยียด กล้ามเนื้อที่เหมาะสม
- 6.3.3 มีการจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้ป่วยที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือด อยู่ในช่วงมากกว่า 130 mg/dl เช่น การให้สุขศึกษารายบุคคล รายกลุ่ม และเยี่ยมบ้าน
- 6.3.4 ผู้ป่วยที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี ปฏิบัติตัวได้ถูกต้องให้เป็นแบบอย่าง (role model)/ ช่วยให้การปรึกษาเพื่อนผู้ป่วยด้วยกัน
- 6.3.5 ส่งข้อมูลผู้ป่วยขาดนัดที่ไม่สามารถติดตามได้ภายในระยะเวลา 1 สัปดาห์และผู้ป่วยมีอาการ Hypoglycemia Hyperglycemia ให้กับทีม COC เพื่อดำเนินการเยี่ยมบ้าน

6.4 การดูแลต่อเนื่อง

- 6.4.1 ผู้ป่วยโรคโรคเบาหวานกลุ่มสีเขี้ยว (FBS < 126 mg/dl) ติดต่อกัน 2 visit สุดท้ายติดต่อกัน นัด 3 เดือน และส่งต่อรับยาที่ รพ.สต.
- 6.4.2 ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่กลุ่มสีเหลือง FBS = 126-154 mg/dl หรือ HbA1C = 6-6.9% นัด 2 เดือน และส่งต่อรับยาที่ รพ.สต.
- 6.4.3 ผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มสีส้ม FBS = 155-182 mg/dl หรือ HbA1C = 7-8% นัด 1 เดือน
- 6.4.4 ผู้ป่วยเบาหวานกลุ่มแดง FBS ≥ 183 mg/dl หรือ HbA1C > 8% นัด 2 wks-1 เดือน หรือพิจารณา Admit หรือตามดุลยพินิจของแพทย์
- 6.4.2 ผู้ป่วยโรคเบาหวานกลุ่มสีเหลือง (FBS = 126-154 mg/dl หรือ HbA1C = 6-6.9%) ไม่มีภาวะแทรกซ้อน แพทย์จะส่งผู้ป่วยไปรับยาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลใกล้บ้าน นัดตรวจสุขภาพประจำปีและส่งพบแพทย์ปีละ 2 ครั้ง (ดังภาคผนวก หน้า 37) และผู้ป่วยโรคเบาหวานได้รับการตรวจโดยพยาบาลเวชปฏิบัติ (ดังภาคผนวกหน้า 38)
- 6.4.3 ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ยังสูบบุหรี่ ต้องแนะนำให้เลิกบุหรี่ทุกราย
- 6.4.4 ผู้ป่วยโรคเบาหวานกลุ่มสีส้ม สีแดง และไม่มาตามนัดภายใน 1 สัปดาห์ หลังติดตาม ประสานส่งทีม COC เพื่อติดตามการเยี่ยมบ้าน (ดังภาคผนวก หน้า 39)

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 18
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

6.5 specific clinical risk DM

specific clinical risk	อาการและอาการแสดง	การดูแลรักษา
1. Hypoglycemia	1. อาการ Hypoglycemia ได้แก่ ตาลาย ใจสั่น เหงื่อออก ตัวเย็น สับสนหมดสติ 2. ตรวจระดับ Blood glucose พบ DTX หรือ FBS $\leq$ 70 mg/dl	ตั้งตามภาคผนวกหน้า 32
2. Hyperglycemia	1. อาการ Hyperglycemia ได้แก่ ปัสสาวะบ่อย กระหายน้ำ คอแห้งหมดสติ 2. ตรวจระดับ Blood glucose พบ DTX หรือ FBS $>$ 250 mg/dl	ตั้งตามภาคผนวกหน้า 34
3. Diabetic ketoacidosis	1. ระดับความรู้สึกตัวและอาการผิดปกติ ได้แก่ อาการ ปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียน หายใจหอบลึก (Kussmaul breathing) เนื่องจากภาวะ acidosis ปัสสาวะบ่อย เพ็ลลีย ความอยากอาหารลดลง หมดสติ (coma) 2. อาการ dehydration เช่น ทิวกระหายน้ำ ความดันโลหิต $<$ 90/60 mmHg ชีพจรเต้นเร็ว $>$ 130 ครั้ง/นาที 3. สังเกตลมหายใจมีกลิ่น acetone ตรวจระดับ Blood glucose พบ DTX หรือ FBS $>$ 250 mg/dl	ตั้งตามภาคผนวกหน้า 34

7. เครื่องชี้วัดคุณภาพ

ข้อมูล/ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
1. อัตราการเกิดผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่	น้อยกว่าร้อยละ 5
2. ผู้ป่วยเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี (HbA1C $<$ 7 %)	มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40
3. ผู้ป่วยเบาหวานที่มีระดับน้ำตาลในเลือด (70-130 mg/dl)	มากกว่าร้อยละ 40
4. อัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนเฉียบพลัน Hypoglycemia ในผู้ป่วยเบาหวาน	ไม่เกินร้อยละ 2
5. ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนทางตา	ไม่เกินร้อยละ 5
6. ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนทางไต	ไม่เกินร้อยละ 10
7. ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนที่เท้า	ไม่เกินร้อยละ 5
8. อัตราการขาดนัดของผู้ป่วยเบาหวาน	ไม่เกินร้อยละ 5

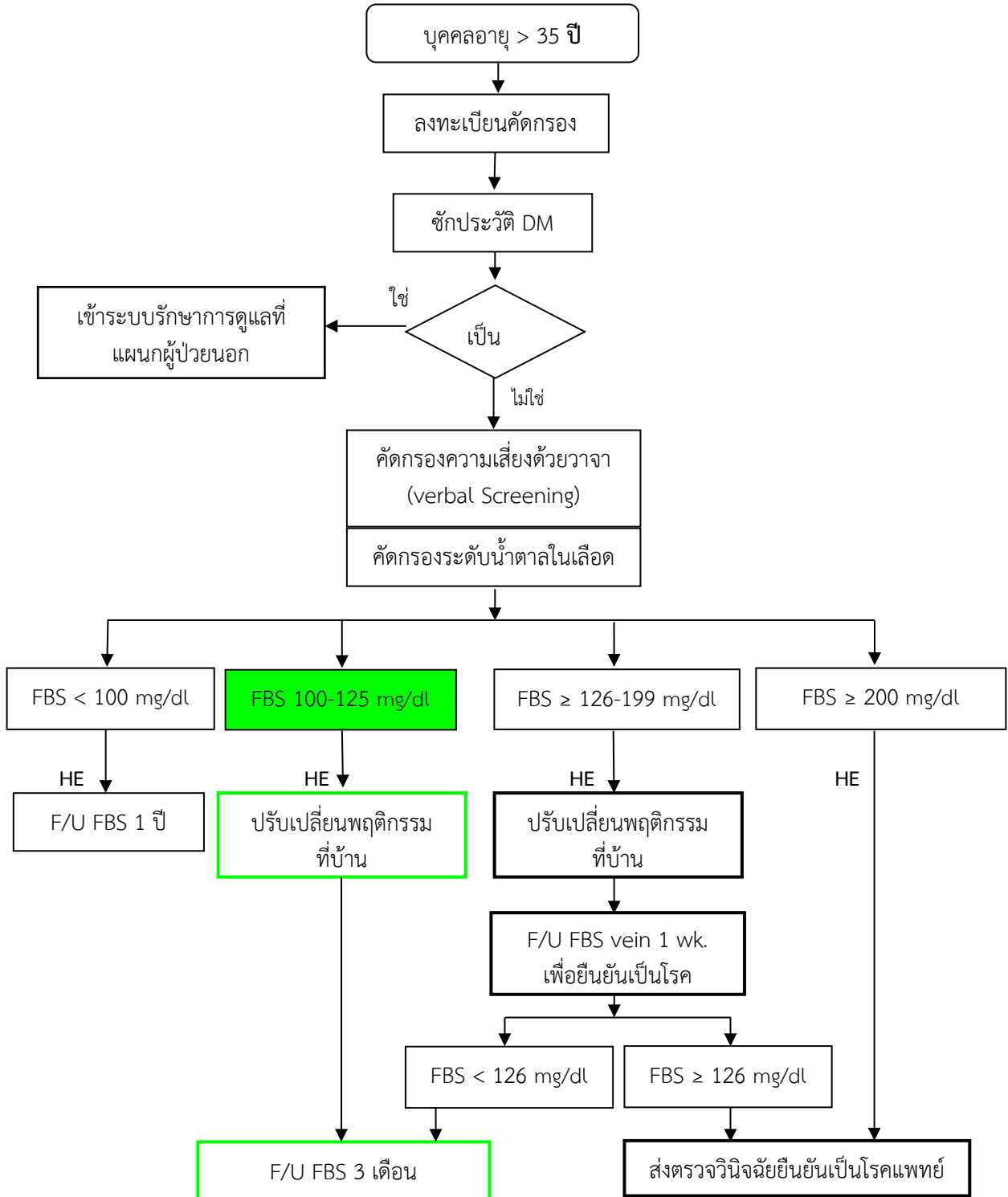
8. เอกสารอ้างอิง

สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560) *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ร่มเย็น มีเดีย จำกัด

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *แนวทางการประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์กรการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

9. ภาคผนวก

แนวทางการจัดบริการคัดกรองภาวะเบาหวาน

หมายเหตุ

HE (Health education) คือ การให้คำแนะนำเน้นกิจกรรม 3อ. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์)

2 ส. (ลด/เลิกบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) ดังหน้า 6-7

แบบคัดกรองเบาหวานและความดันโลหิตในประชากรอายุ 35 ปีขึ้นไป (รายบุคคล)

(การตรวจคัดกรองยืนยันความเสี่ยงต่อภาวะโรคกลุ่ม Metabolic)

 ประกันสังคม ข้าราชการ สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

เลขที่บัตรประชาชน

	-		-		-		-	
--	---	--	---	--	---	--	---	--

ผู้รับการตรวจ ชื่อ.....สกุล..... เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
 อายุ.....ปี หมู่บ้าน..... บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอพากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

ส่วนที่ 1 คัดกรองโดยอาสาสมัครสาธารณสุข / เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ส่วนสูง.....ซม. น้ำหนัก.....กก. รอบเอว.....เซนติเมตร

ความดันโลหิตครั้งที่ 1...../.....มม.ปรอท ความดันโลหิตครั้งที่ 2...../.....มม.ปรอท

ระดับน้ำตาลปลายนิ้ว.....มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร

ก. มีโรคประจำตัว

1. โรคเบาหวาน ( ) ไม่มี ( ) มี

2. โรคความดันโลหิตสูง ( ) ไม่มี ( ) มี

3. เป็นทั้งโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูง ( ) ไม่มี ( ) มี

1. ข้อมูลครอบครัว**1.1 พ่อ หรือ แม่ ของท่านมีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรค** 1.1.1 เบาหวาน (DM) 1.1.2 ความดันโลหิตสูง (HT) 1.1.3 โรคเก๊าท์ (Gout) 1.1.4 ไตวายเรื้อรัง (CRF) 1.1.5 กล้ามเนื้อหัวใจตาย (MI) 1.1.6 โรคเส้นเลือดสมอง(Stroke) 1.1.7 ฤงลมโป่งพอง (COPD) 1.1.8 ไม่ทราบ 1.1.9 อื่น ๆ ระบุเช่น ตัดขา ตาบอด**1.2 พี่น้อง (สายตรง) ของท่านมีประวัติการเจ็บป่วยด้วยโรค** 1.1.1 เบาหวาน (DM) 1.1.2 ความดันโลหิตสูง (HT) 1.1.3 โรคเก๊าท์ (Gout) 1.1.4 ไตวายเรื้อรัง (CRF) 1.1.5 กล้ามเนื้อหัวใจตาย (MI) 1.1.6 โรคเส้นเลือดสมอง(Stroke) 1.1.7 ฤงลมโป่งพอง (COPD) 1.1.8 ไม่ทราบ 1.1.9 อื่น ๆ ระบุ เช่น ตัดขา ตาบอด**2. ท่านมีประวัติการเจ็บป่วย หรือต้องพบแพทย์ ด้วยโรค หรืออาการ**

2.1 โรคเบาหวาน ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ

2.2 โรคความดันโลหิตสูง ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ

2.3 โรคตับ ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ

2.4 โรคอัมพาต ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ

ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 21
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

- 2.5 โรคหัวใจ ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ
- 2.6 ไขมันในเลือดผิดปกติ ( ) มี ( ) ไม่มี ( ) ไม่เคยตรวจ
- 2.7 ผลที่เท้า/ตัดขา (จากเบาหวาน) ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.8 คลอดบุตรน้ำหนักเกิน 4 กิโลกรัม ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.9 ตื่นน้ำบ่อยและมาก ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.10 ปัสสาวะกลางคืน 3 ครั้งขึ้นไป ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.11 กินจุแต่พอมลง ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.12 น้ำหนักลด/ อ่อนเพลีย ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.13 เป็นแผลริมฝีปากบ่อยและหายยาก ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.14 คันตามผิวหนังและอวัยวะสืบพันธุ์ ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.15 ตาพร่ามัว ต้องเปลี่ยนแว่นบ่อย ( ) มี ( ) ไม่มี
- 2.16 ขาปลายมือ ปลายเท้า โดยไม่ทราบสาเหตุ ( ) มี ( ) ไม่มี

3. กรณีที่ท่านมีประวัติเจ็บป่วย ตามข้อ 2 ท่านปฏิบัติตนอย่างไร

- ( ) 3.1 รับการรักษาอยู่ / ปฏิบัติตามที่แพทย์แนะนำ
- ( ) 3.2 รับการรักษา แต่ไม่สม่ำเสมอ
- ( ) 3.3 เคยรักษา ขณะนี้ไม่รักษา/หายาทานเอง

4. ท่านสูบบุหรี่หรือไม่

- ( ) 4.1 สูบ จำนวน.....มวน/วัน จำนวน.....ซอง/ปี ชนิดของบุหรี่.....
- ( ) 4.2 ไม่สูบ
- ( ) 4.3 เคยสูบแต่เลิกแล้ว ชนิดของบุหรี่ที่เคยสูบ..... ระยะเวลา..... ปี (ตั้งแต่เริ่มสูบบุหรี่จนถึงปัจจุบัน)

5. ท่านดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือไม่

- ( ) 5.1 ดื่ม.....ครั้ง/สัปดาห์ (ดื่มเหล้า > 45 ซีซี ต่อวัน/ดื่มเบียร์ >240 ซีซี ต่อวัน / ดื่มไวน์ >120 ซีซี ต่อวัน)
- ( ) 5.2 ไม่ดื่ม
- ( ) 5.3 เคยดื่ม แต่เลิกแล้ว

6. ท่านออกกำลังกาย/ เล่นกีฬา

- ( ) 6.1 ออกกำลังกาย ทุกวัน ครั้งละ 30 นาที
- ( ) 6.2 ออกกำลังกาย สัปดาห์ละมากกว่า 3 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที สม่ำเสมอ
- ( ) 6.3 ออกกำลังกาย สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที สม่ำเสมอ
- ( ) 6.4 ออกกำลังกาย น้อยกว่าสัปดาห์ละ 3 ครั้ง
- ( ) 6.5 ไม่ออกกำลังกายเลย

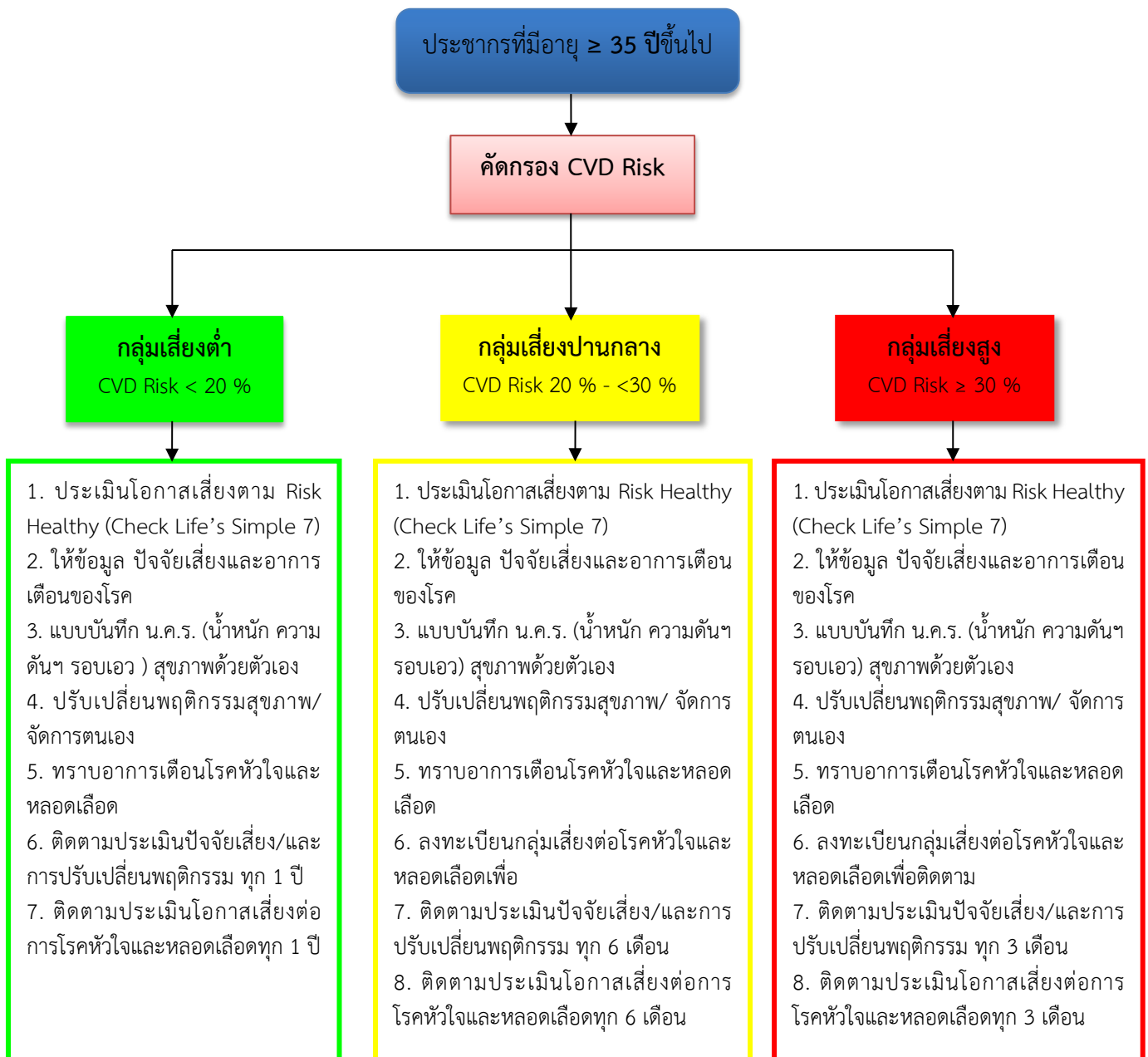
ระเบียบปฏิบัติเลขที่ :	หน้า : 22
เรื่อง : แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน	

7. ท่านชอบอาหารรสใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 7.1 หวาน
- ( ) 7.2 เค็ม
- ( ) 7.3 มัน
- ( ) 7.4 ไม่ชอบทุกข้อ

ลงชื่อ..... อสม. / จนท. ผู้บันทึก ว/ด/ป ที่บันทึก.....

แนวทางการคัดกรองในประชาชนทั่วไปเพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคโรคหัวใจและหลอดเลือด

อ้างอิงจาก แบบคัดกรองของ Thai CVD risk score version WHO ปี 2015

color Chart จากคู่มือการประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด สำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุข

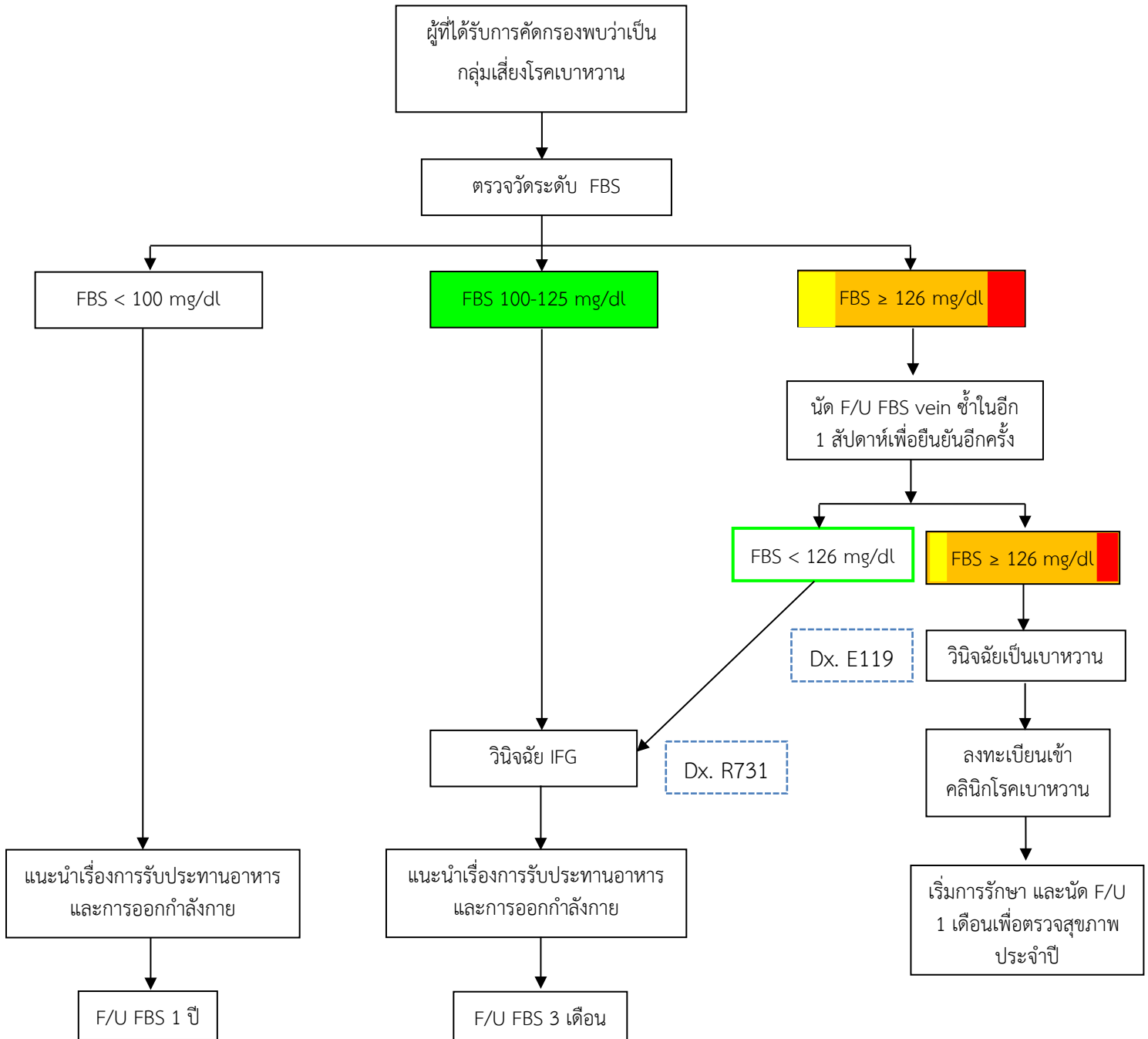
แนวทางการคัดกรองกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงเพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยง
ต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด

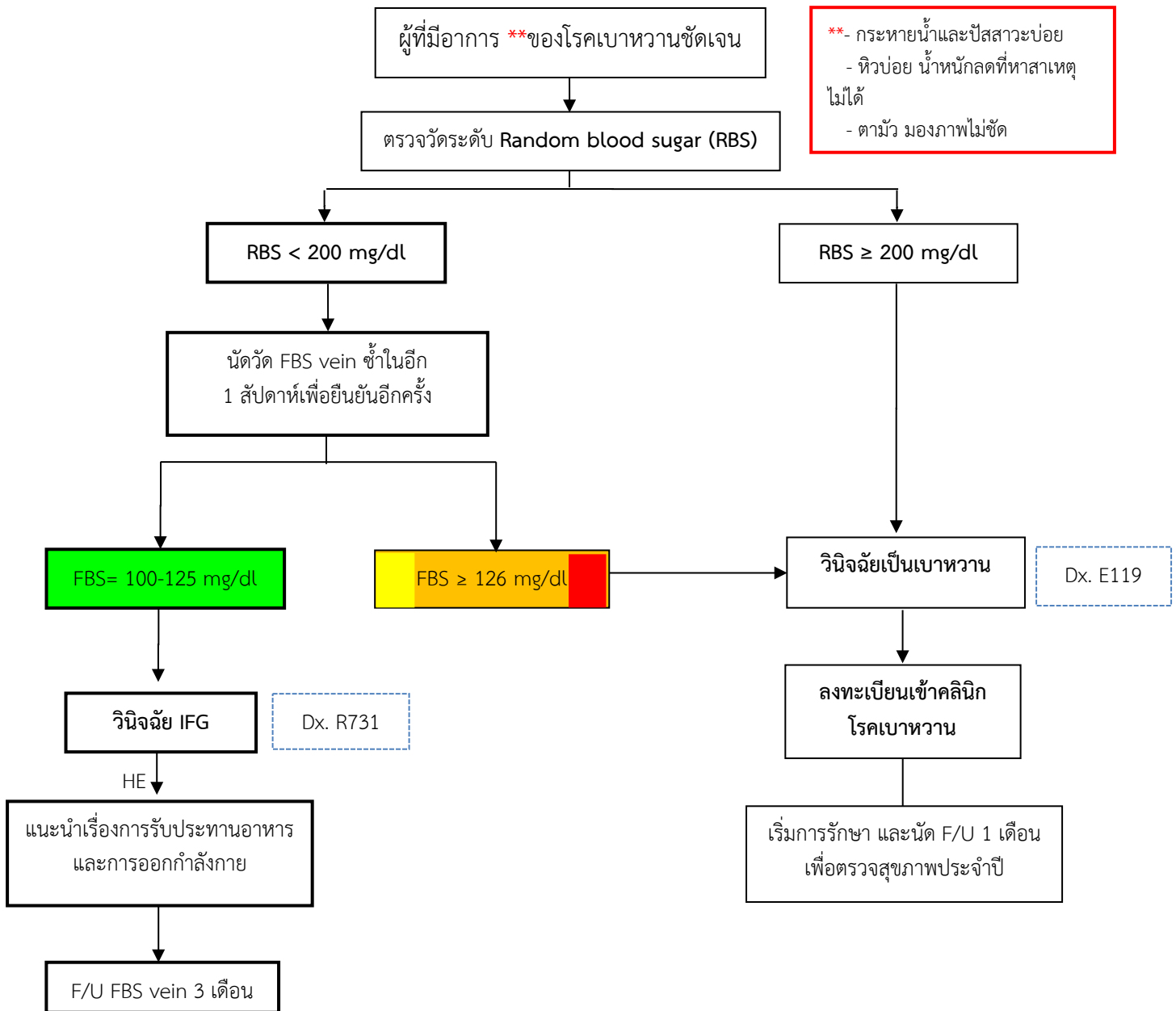
อ้างอิงจาก แบบคัดกรองของ Thai CVD risk score version WHO ปี 2015

color Chart จากคู่มือการประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด สำหรับ อาสาสมัครสาธารณสุข

แนวทางการวินิจฉัยโรคเบาหวานจากการคัดกรอง โรงพยาบาลฟากท่า

แนวทางการวินิจฉัยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลพาท่า

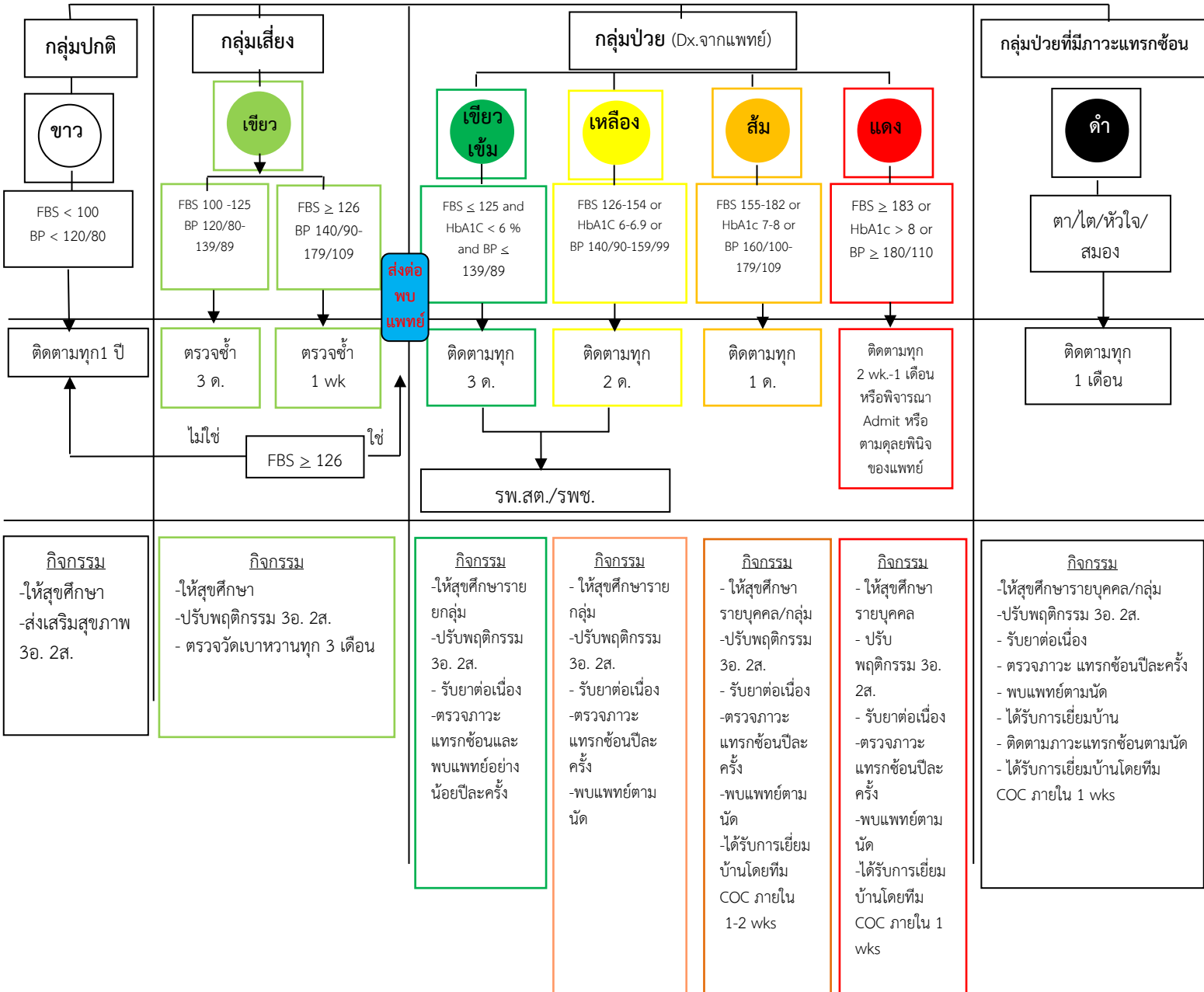
** - กระจายน้ำและปัสสาวะบ่อย
 - หิวบ่อย น้ำหนักลดที่หาสาเหตุไม่ได้
 - ตามัว มองภาพไม่ชัด

หมายเหตุ HE (Health education) คือ การให้คำแนะนำเน้นกิจกรรม 3อ. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์) 2ส. (ลด/เลิกบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) ดังหน้า 6-7

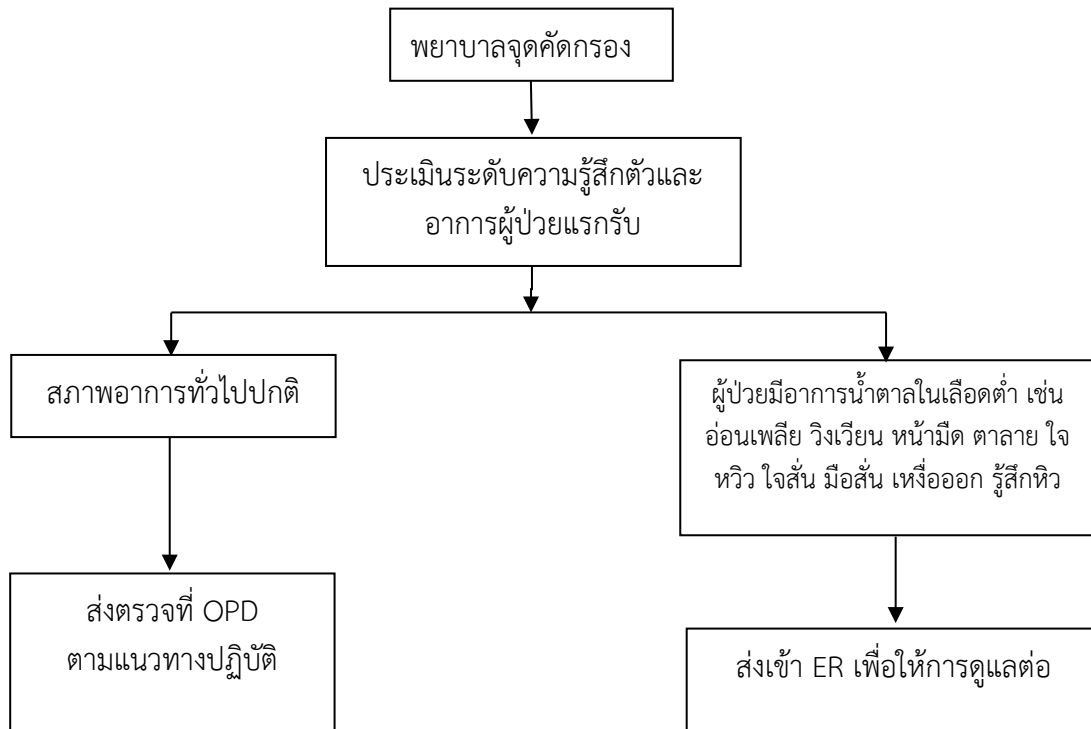
แนวทางการดูแลผู้ป่วยตามป้องกันจรรยาชีวิต 7 สี

รพ. สต., รพช.

ประชาชนอายุ > 35 ปี

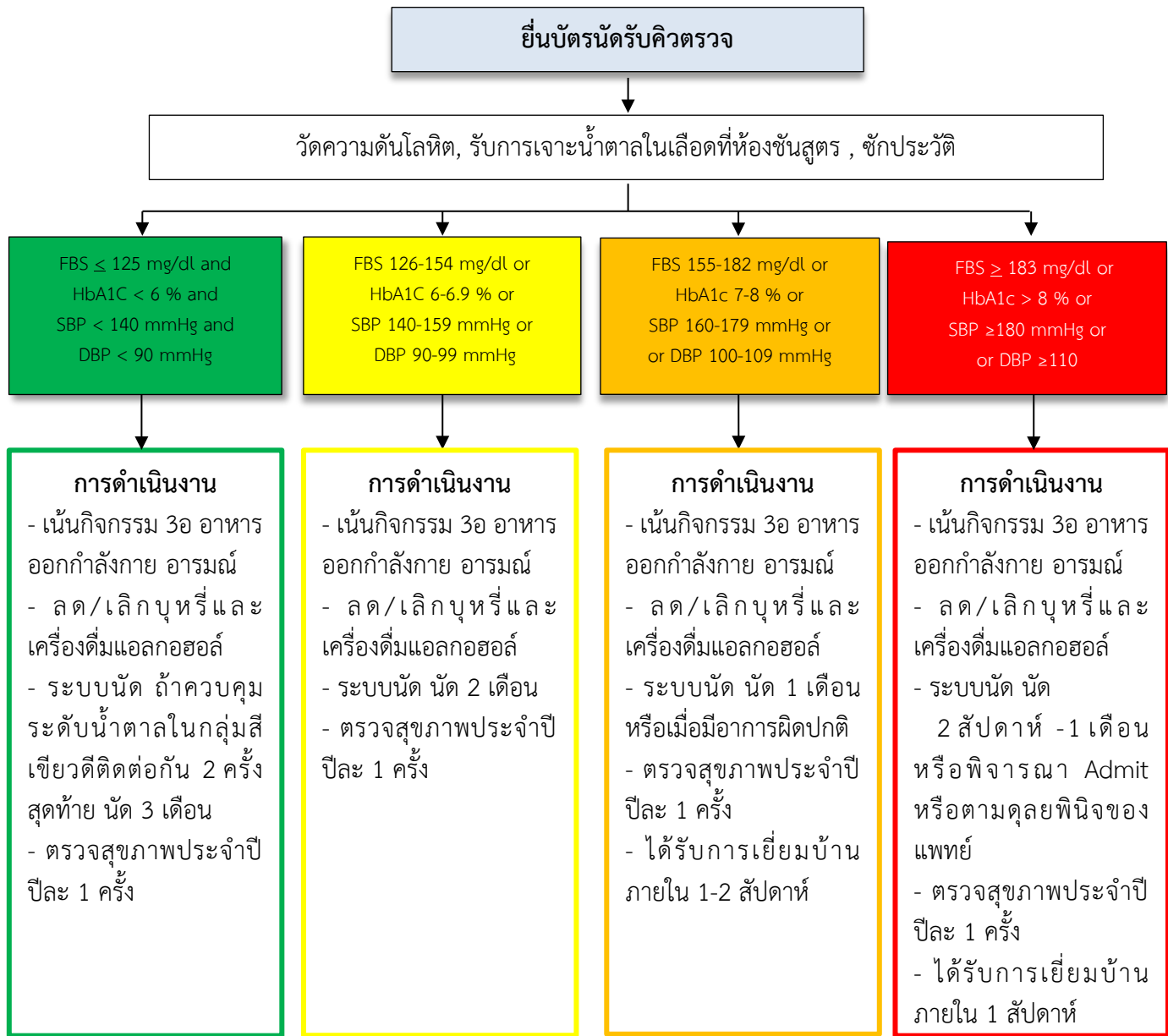

แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ณ จุดคัดกรองผู้ป่วยโรงพยาบาลพากท่า

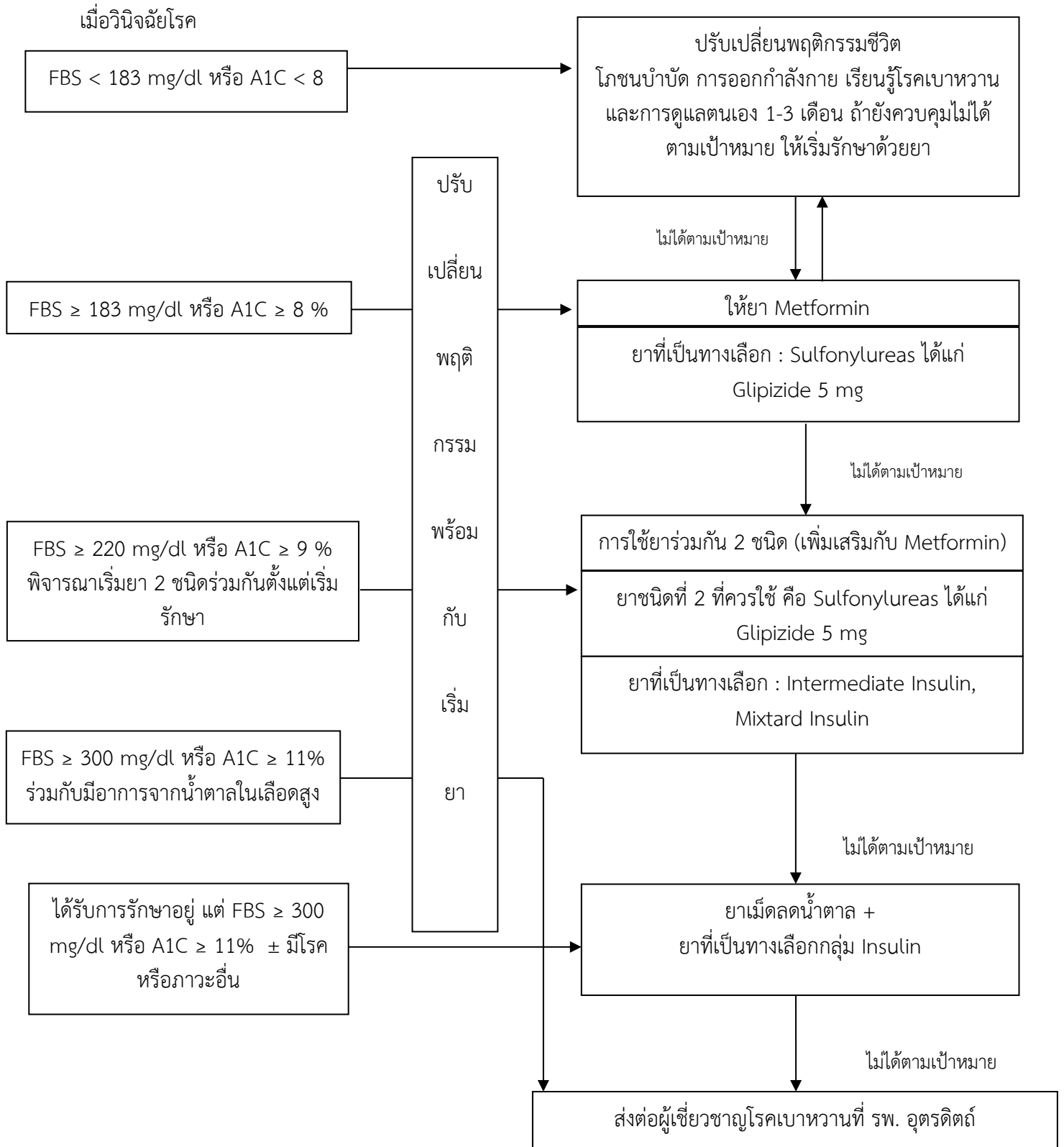
แนวทางการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานตาม “ป้องกันจรรยาชีวิต 7 สี”

OPD

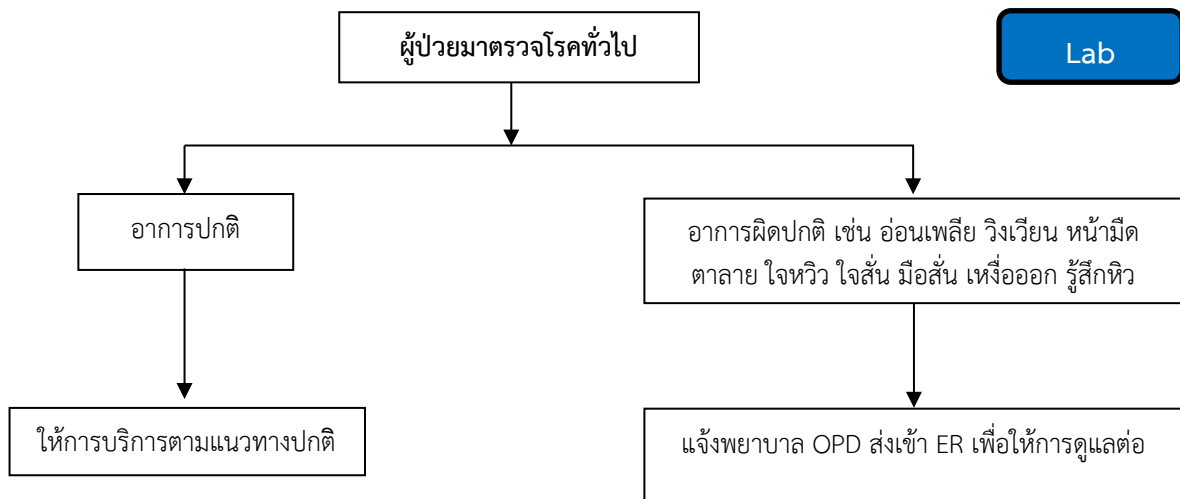
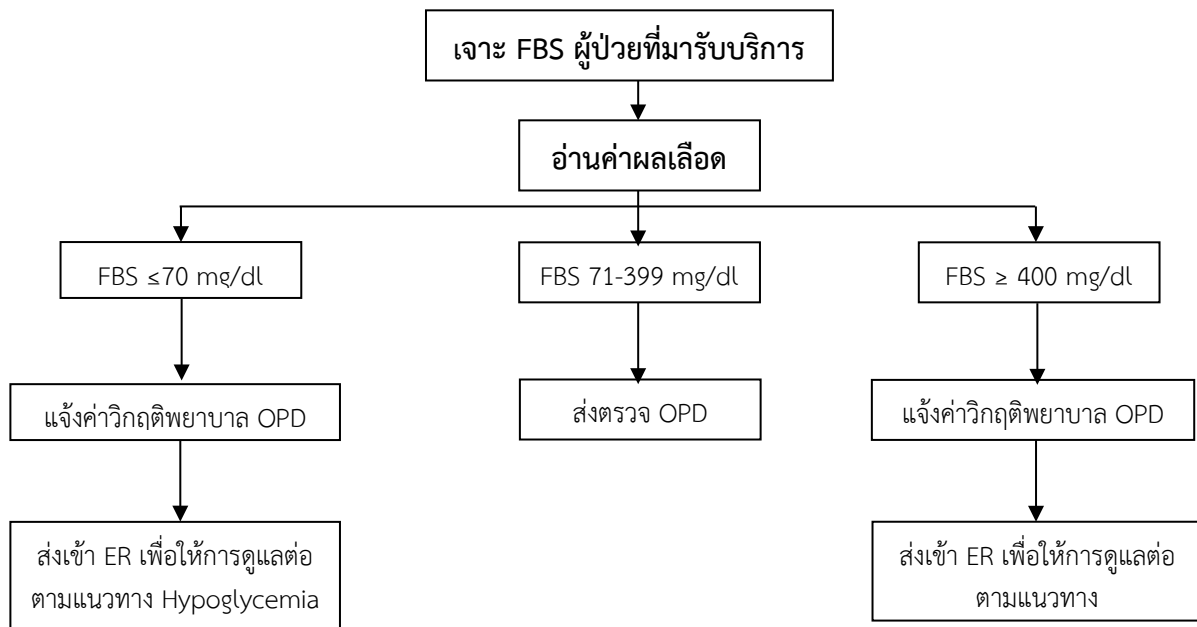
กลุ่มผู้ป่วยมีโรคแทรกซ้อน (สีดํา) โรคหัวใจหรือหลอดเลือดสมองหรือไต	<p style="font-weight: bold;">การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อนต้องส่งโรงพยาบาลเพื่อลดความรุนแรงและโอกาสการเสียชีวิต - เน้นกิจกรรม 3อ อาหาร (เฉพาะโรค) ออกกำลังกาย อารมณ์ - ลด/เลิกบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - ตรวจสอบสุขภาพประจำปี ปีละ 1 ครั้ง - ส่งเข้าคลินิกเฉพาะโรค นัดทุก 1 เดือน - ติดตามเยี่ยมบ้านผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง ได้แก่ CKD stage 4 และ CKD stage 5
---	---

แนวทางการรักษาเบาหวานชนิดที่ 2

แนวทางการดูแลผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวานหรือผู้รับบริการทั่วไป
สำหรับแผนกห้องปฏิบัติการทางการแพทย์และงานการพยาบาลผู้ป่วยนอก

Lab/ OPD

Lab

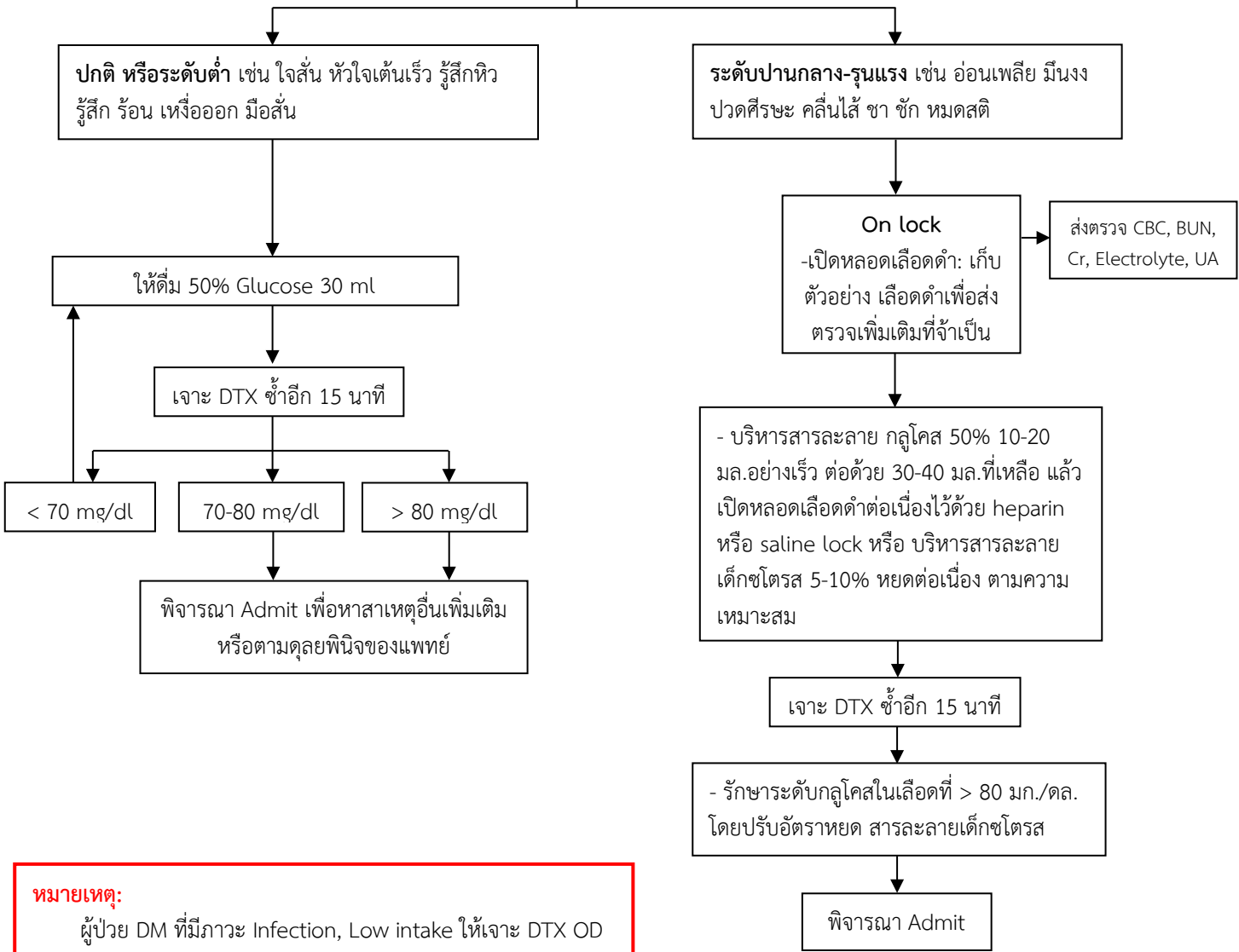

แนวทางการรักษาภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia)

ER/ WARD

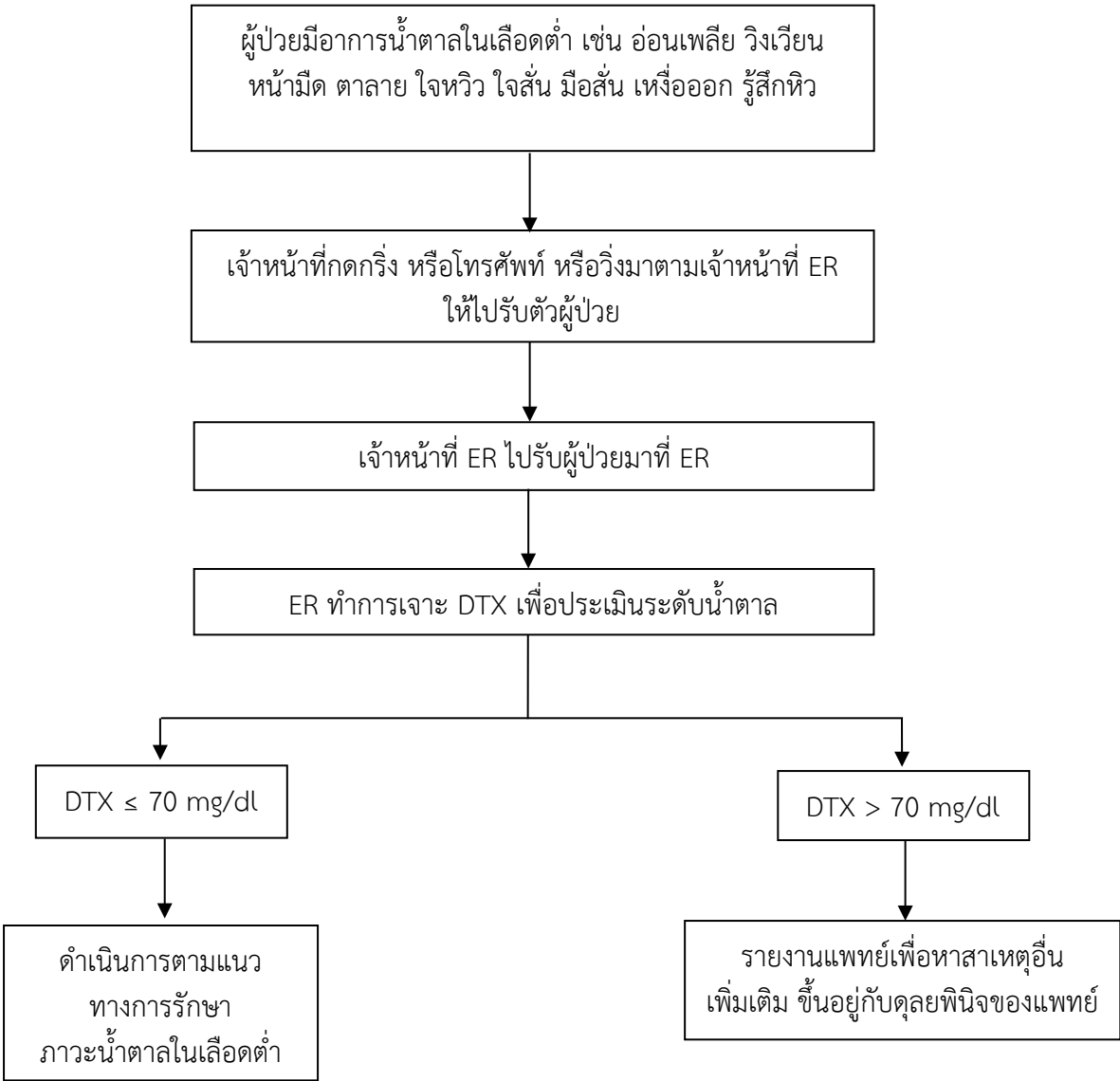
DTX $\leq$ 70 mg/dl
**หญิงตั้งครรภ์ DTX $\leq$ 60 mg/dl (Hypoglycemia)

ประเมินระดับความรุนแรงของภาวะน้ำตาลต่ำในเลือด

หมายเหตุ:
 ผู้ป่วย DM ที่มีภาวะ Infection, Low intake ให้เจาะ DTX OD
 หรือตามดุลยพินิจของแพทย์

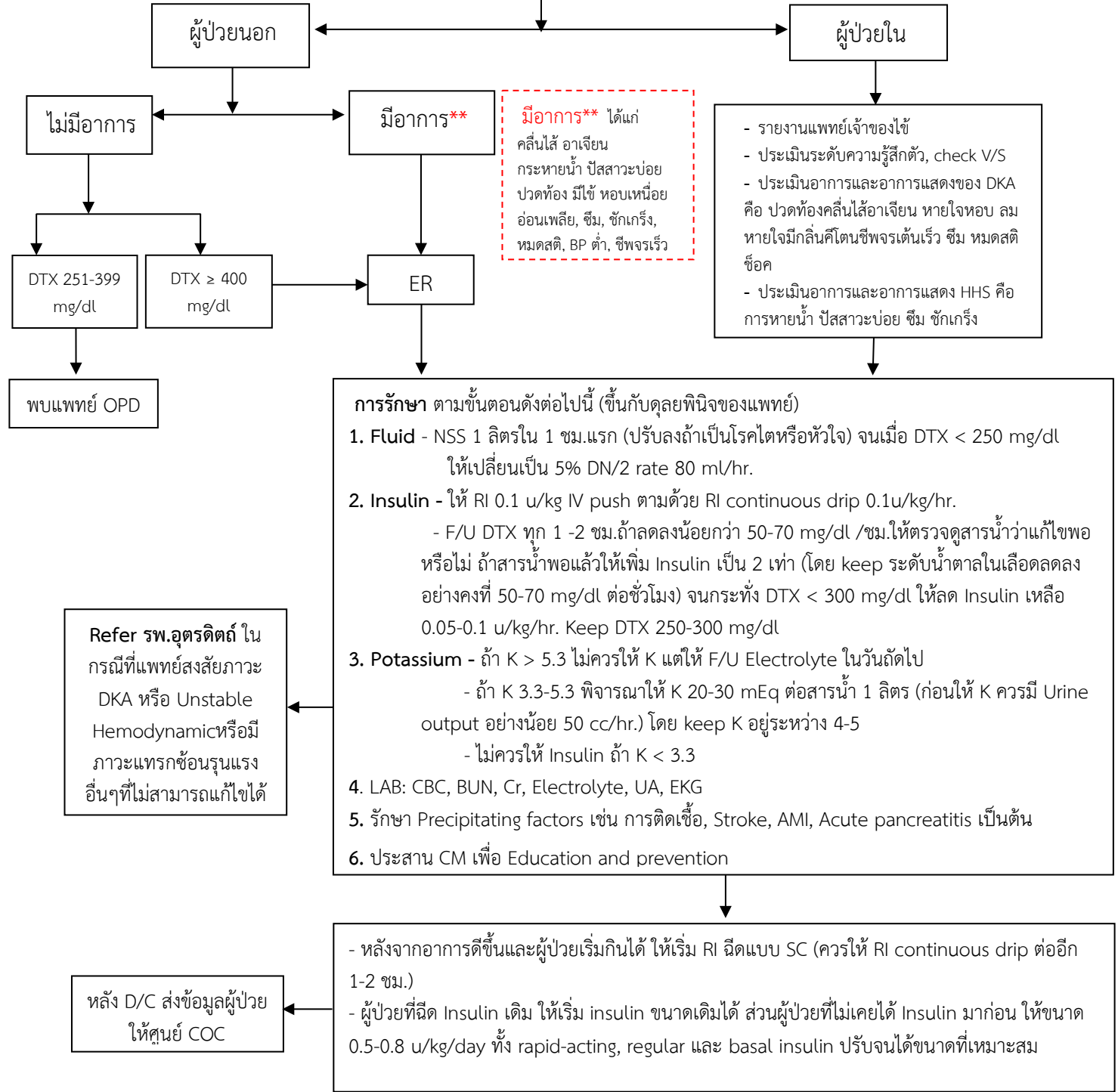
แนวทางการรักษาภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ (Hypoglycemia)
 สำหรับแผนกผู้ป่วยนอก แผนกทันตกรรม แผนกกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย
 แผนกระบบทางเดินหายใจ และงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวม

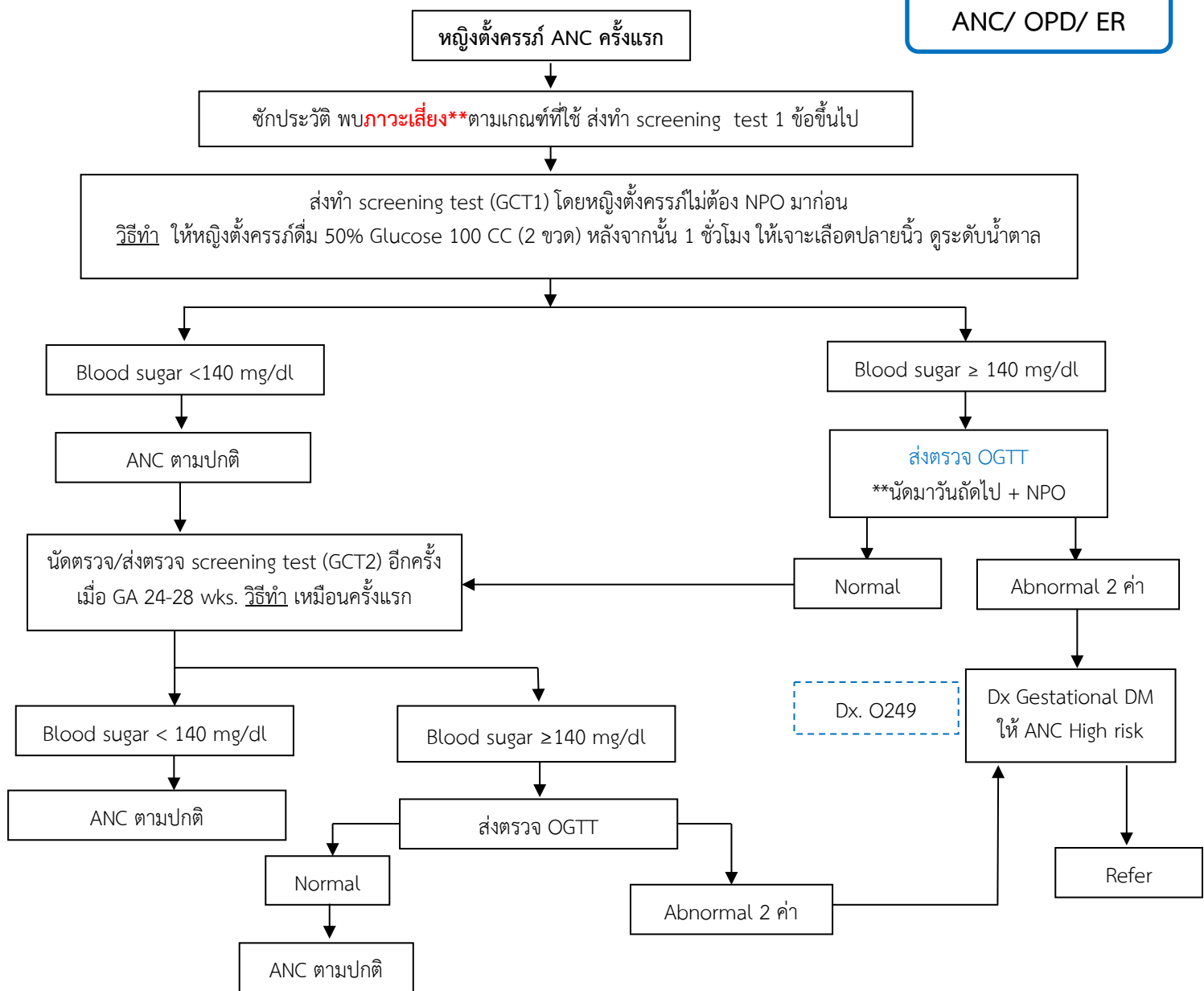
ER/ WARD

แนวทางการรักษาภาวะน้ำตาลในเลือดสูง (Hyperglycemia)
 สำหรับแผนกผู้ป่วยนอก ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน และผู้ป่วยใน โรงพยาบาลฟากท่า อ.ฟากท่า จ. อุดรดิตถ์

- Hyperglycemia (DTX $\geq$ 250mg/dl)
- ถ้า DTX Hi ให้เจาะซ้ำที่นิ้วอีกข้างและส่งตรวจ Blood sugar (vein) เพื่อ Confirm

แนวทางการทำ screening test เพื่อค้นหาเบาหวานในระหว่างตั้งครรภ์

- มีภาวะเสี่ยง** ได้แก่**
1. อายุ > 30 ปี
  2. BMI ≥ 25 kg/m²
  - 3.ญาติสายตรงเป็นเบาหวาน
  4. ตรวจ Urine Sugar ผล positive
  5. Hx คลอดบุตรน้ำหนัก ≥ 4000 กรัม
  6. เคยมี Hx GDM, IGT, IPG
  7. เคยมีประวัติการคลอดหรือการตั้งครรภ์ที่ผิดปกติ เช่น ทารกตายคลอด, ทารกตายในครรภ์, แท้ง, คลอดเกินกำหนด, Pre DM ท้องแรก

OGTT (50% Glucose 200 CC หรือ 100 กรัม = 4 ขวด)

ค่าปกติของ OGTT ตามแนวทางของ Carpenter and Coustan คือ

- FBS < 95 mg/dl ก่อนดื่ม 50% Glucose 200 CC
- DTX ที่ 1 ชั่วโมง < 180 mg/dl
- DTX ที่ 2 ชั่วโมง < 155 mg/dl
- DTX ที่ 3 ชั่วโมง < 140 mg/dl

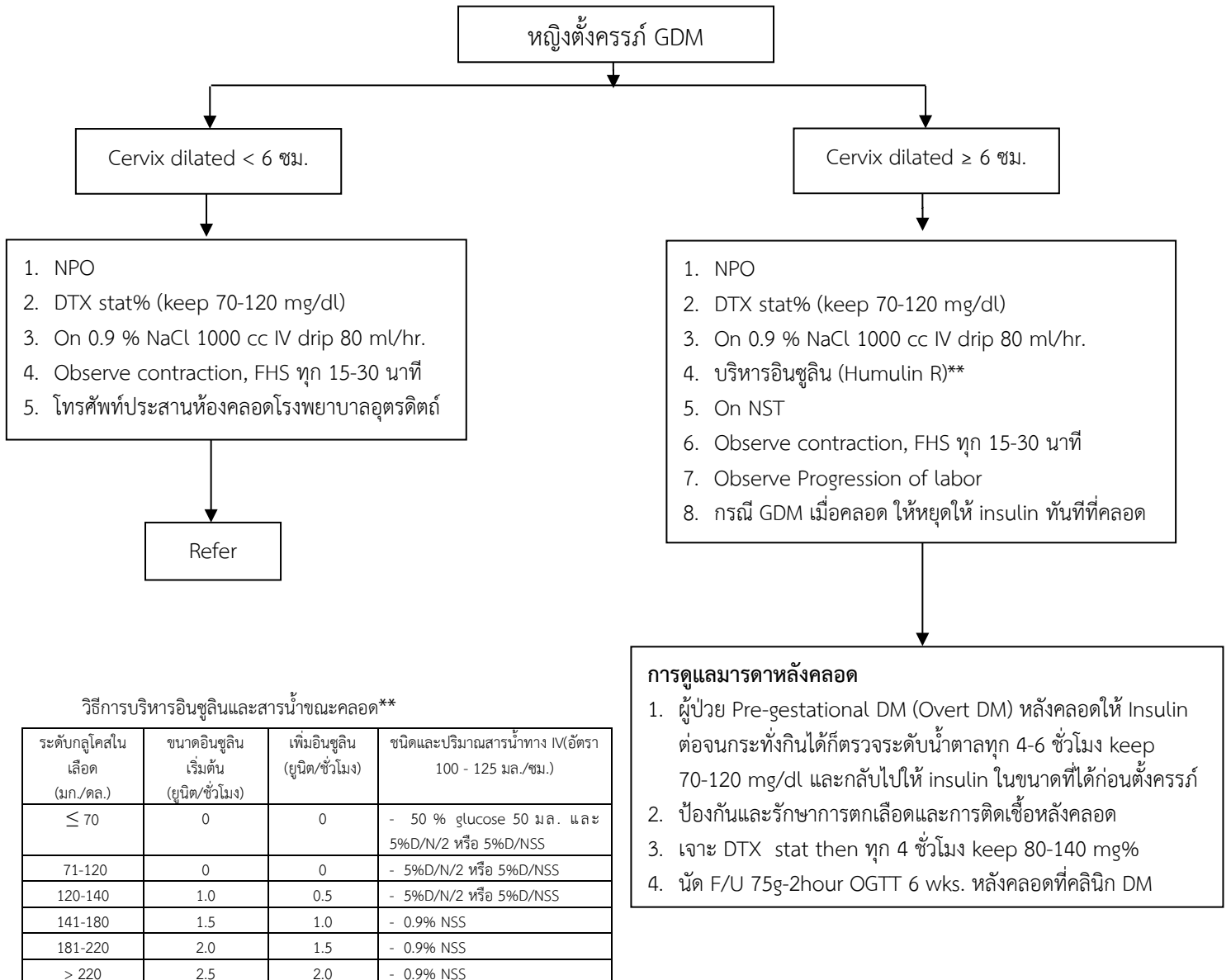
การแปลผล ผิดปกติตั้งแต่ 2 ค่า ขึ้นไป

หมายเหตุ กรณีผู้ป่วยโรคเบาหวานตั้งครรภ์ แพทย์ รพช.ทุกแห่ง ให้ส่งต่อพบแพทย์รพ.อุดรดิตถ์ทุกราย ให้ ANC High risk

อ้างอิงจาก แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2560 ของสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย โดยนำมาดัดแปลง แก้ไขและเพิ่มเติม เพื่อให้เข้ากับบริบทของโรงพยาบาลพาท้า

แนวทางการดูแลมารดาที่เป็นโรคเบาหวานในห้องคลอด โรงพยาบาลพากท่า จังหวัดอุดรธานี
กรณีที่มีประวัติ GDM ANC ที่โรงพยาบาลพากท่า refer ทุกรายตั้งแต่ ANC

LR

แนวทางการดูแลทารกแรกเกิดที่มีภาวะระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ
แผนกห้องคลอดและหลังคลอด โรงพยาบาลพากท่า

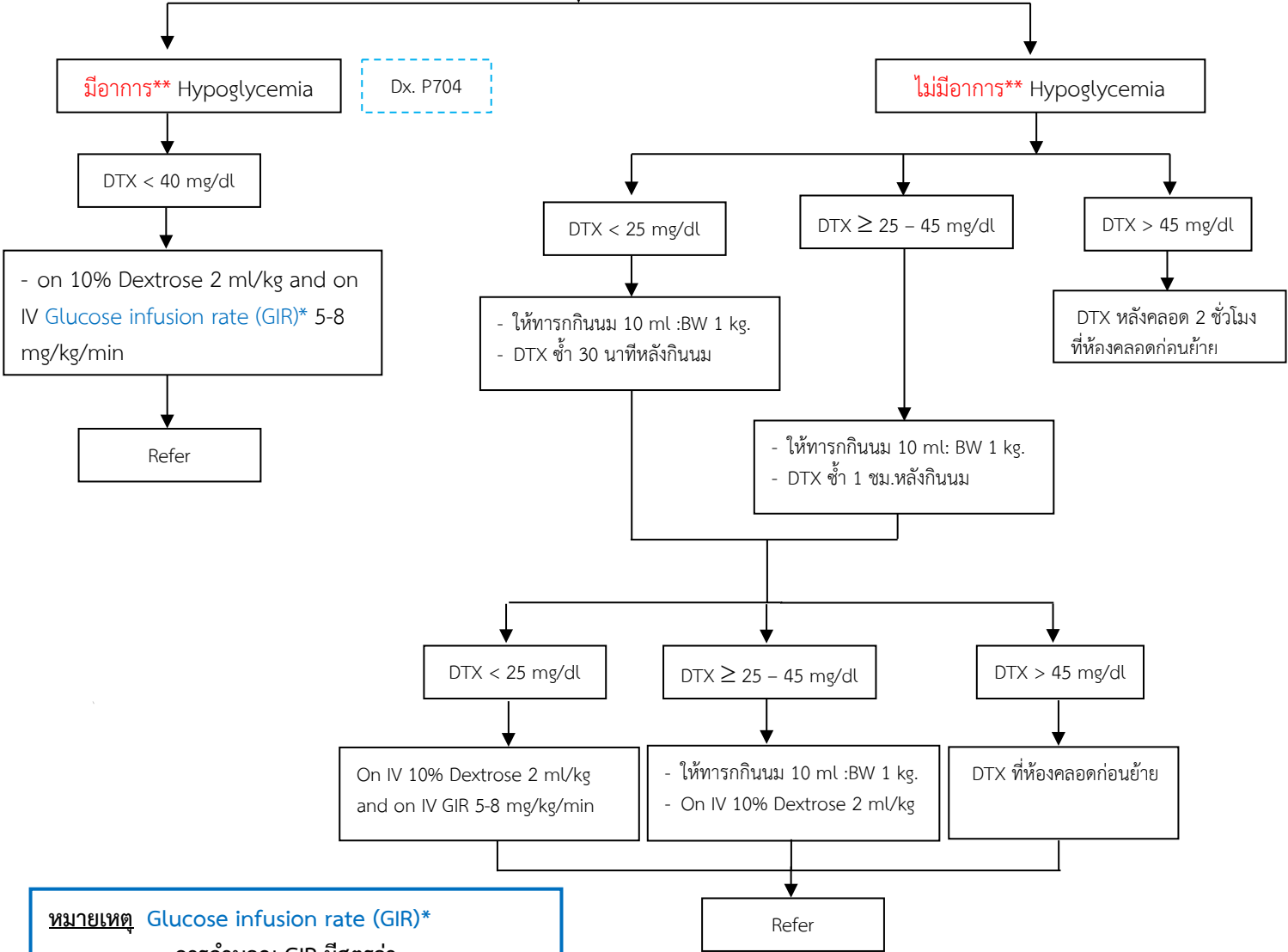
LR, PP (WARD)

อาการ**ของทารกที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ
 ระบบประสาท : ซึม ชัก สั่น เหงื่อออก
 ระบบหายใจ : หอบเหนื่อย หยุดหายใจ เชื้อว
 ระบบหัวใจและหลอดเลือด : หัวใจเต้นเร็วหรือช้า
 ผิดปกติ ซีดออก หัวใจหยุดเต้น

กลุ่มเสี่ยง*ได้แก่

- 1.ทารกที่มารดาเป็นเบาหวาน
- 2.ทารกน้ำหนักตัวเกิน 3,800 กรัม
- 3.ทารกน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม
- 4.ทารกที่มีค่าคะแนน Apgar นาทีที่ 1 น้อยกว่า 7
- 5.ทารกที่อายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์
- 6.ทารกที่เจ็บป่วยไม่ว่าจากสาเหตุใดก็ตามเช่น ติดเชื้อ หอบเหนื่อย หลังการช่วยกู้ชีพเป็นต้น

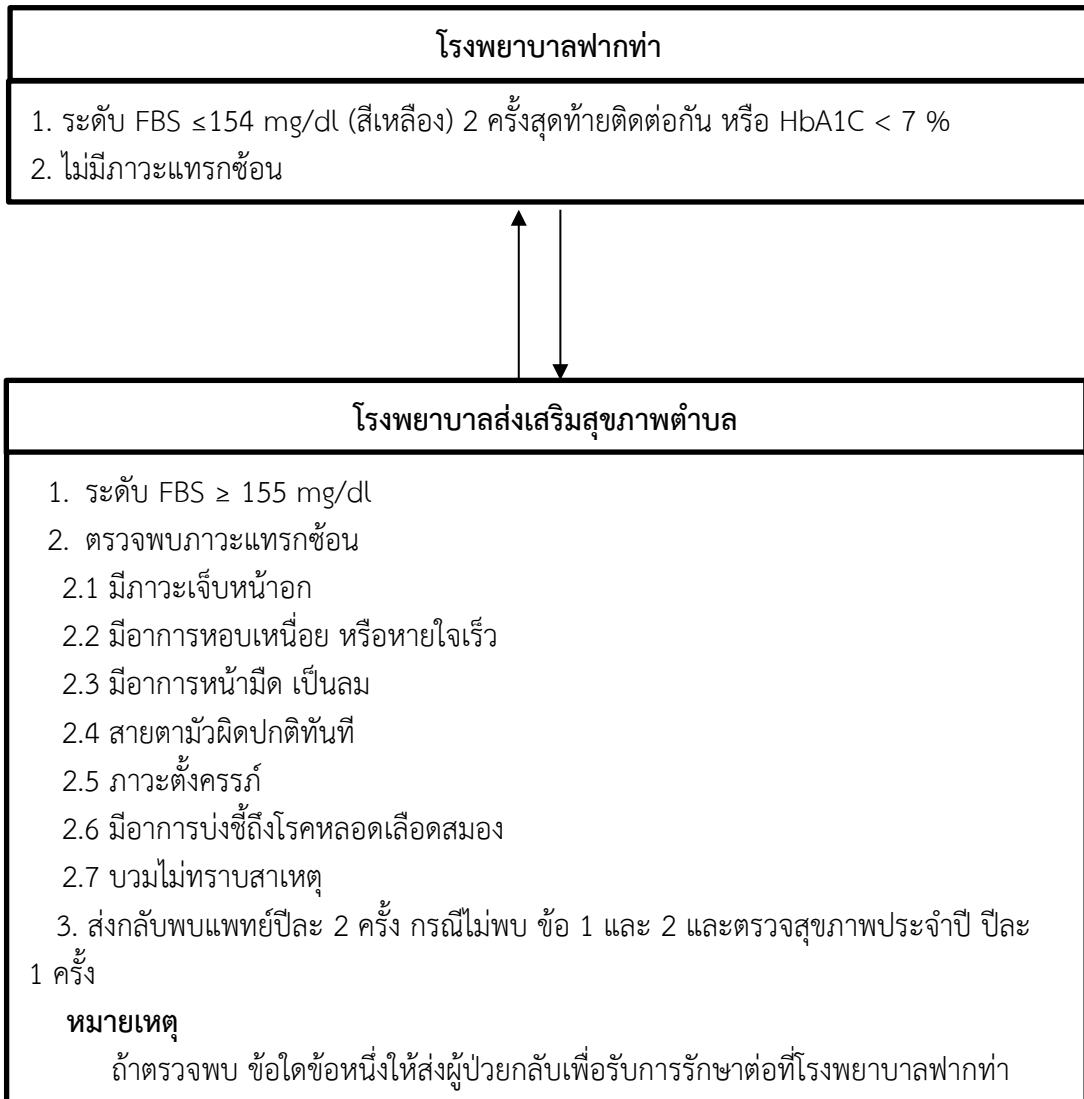
ทารกแรกเกิดกลุ่มเสี่ยง*

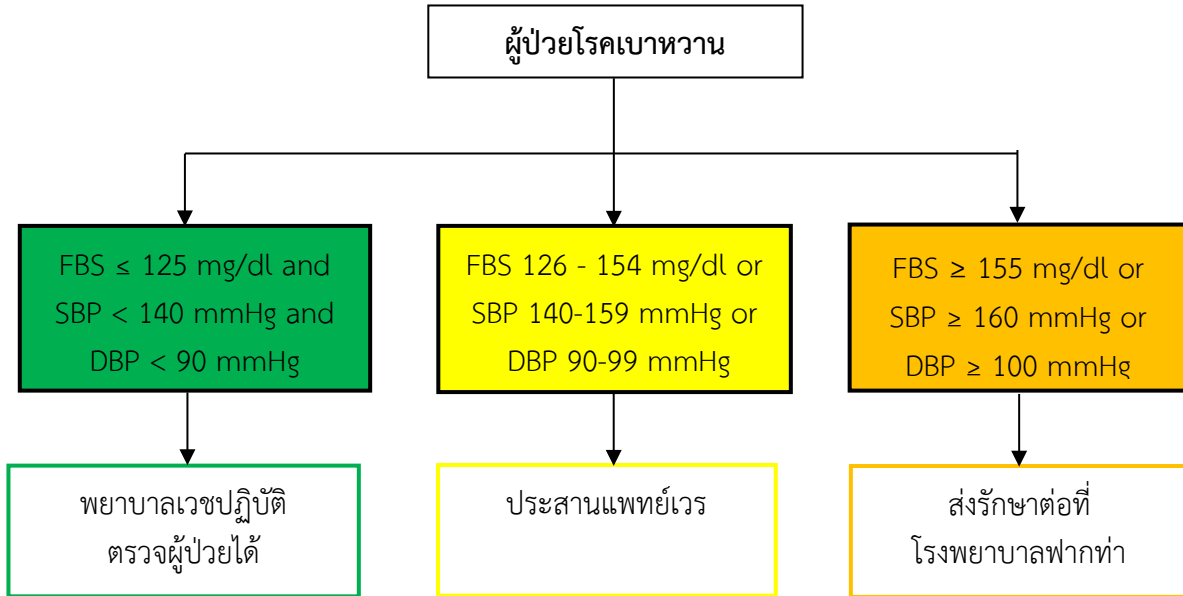
หมายเหตุ Glucose infusion rate (GIR)*
 การคำนวณ GIR มีสูตรว่า =

$$\frac{\% \text{ น้ำตาลในสารน้ำที่ใช้} \times \text{อัตราเร็วการให้สารน้ำ (ml/hr)}}{6 \times \text{น้ำหนักทารก (kg)}}$$

แนวทางการส่งต่อผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อไปรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
และส่งผู้ป่วยกลับเพื่อรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลฟากท่า

ระบบการบริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยของ คปสอ. ฟากท่า (ระหว่าง รพช. และ รพ.สต.)

- ชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตรวจสอบสุขภาพประจำปี ปีละ 1 ครั้ง
1. ตรวจสอบสุขภาพประจำปี (ส่งผู้ป่วยมาตรวจที่โรงพยาบาลฟากท่าพร้อมฟังผล)
  2. ผู้ป่วย DM ตรวจ FBS, HbA1C, Cholesterol, TG, HDL, LDL, Cr, Electrolyte, Hct, Urine Albumin, Urine sugar เลือกลง Lab ชุด DM V4 หรือ DM + HT V4 และกรณีได้รับยา Hctz, Furosemide, ยา Gout เลือกลง Lab ชุด DM + Uric acid V4 หรือ DM + HT + Uric acid V4
  3. CXR และ EKG เฉพาะรายใหม่หรืออยู่ในดุลยพินิจแพทย์
  4. บริการทันตกรรม
  5. ส่ง CXR ในผู้ป่วยโรคเบาหวาน อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทุกราย

การให้บริการคลินิกโรคเบาหวานแยกตามสถานบริการ

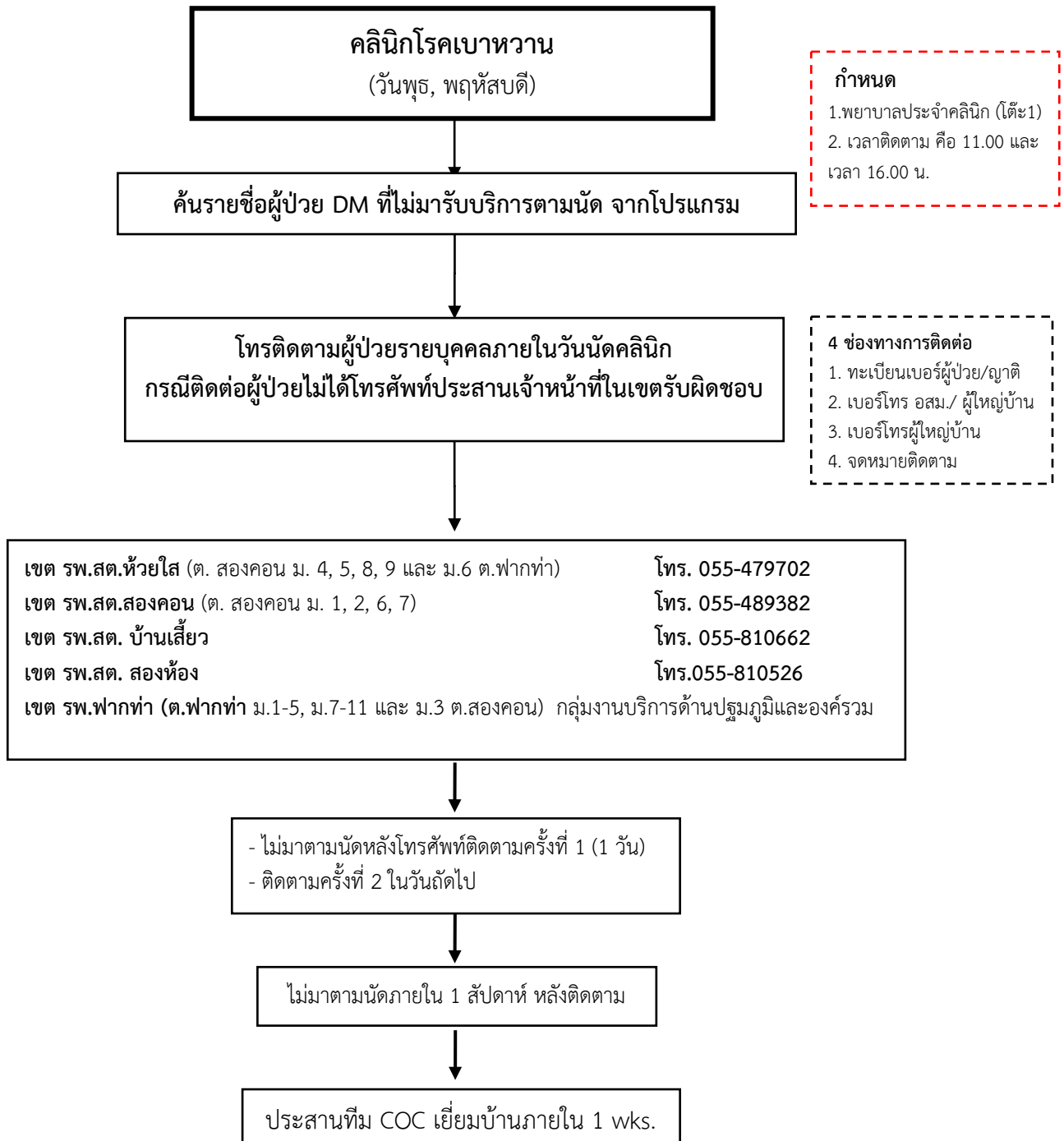
รพ.สต. ห้วยไร่	สัปดาห์ที่ 1 (พุธ)
รพ.สต. สองห้อง	สัปดาห์ที่ 2 (พุธ)
รพ.สต. บ้านเสี้ยว	สัปดาห์ที่ 3 (พุธ)
รพ.สต. สองคอน	สัปดาห์ที่ 4 (พุธ)

กรณีพบปัญหา ขอคำปรึกษาจากแพทย์เวรที่ รพ.ฟากท่า ตลอด 24 ชั่วโมง

- ทางโทรศัพท์ รพ.ฟากท่า 055-489089 ต่อ 102, 103 ในเวลาราชการ หรือ 055-489304
- ทางโทรศัพท์มือถือแพทย์ 1) พญ. พรสวรรค์ มีชิน 088-4245445
2) นพ. รัชพงษ์ สมบัติพานิช 086-4206147

แนวทางการติดตามผู้ป่วยโรคเบาหวานขาดนัด

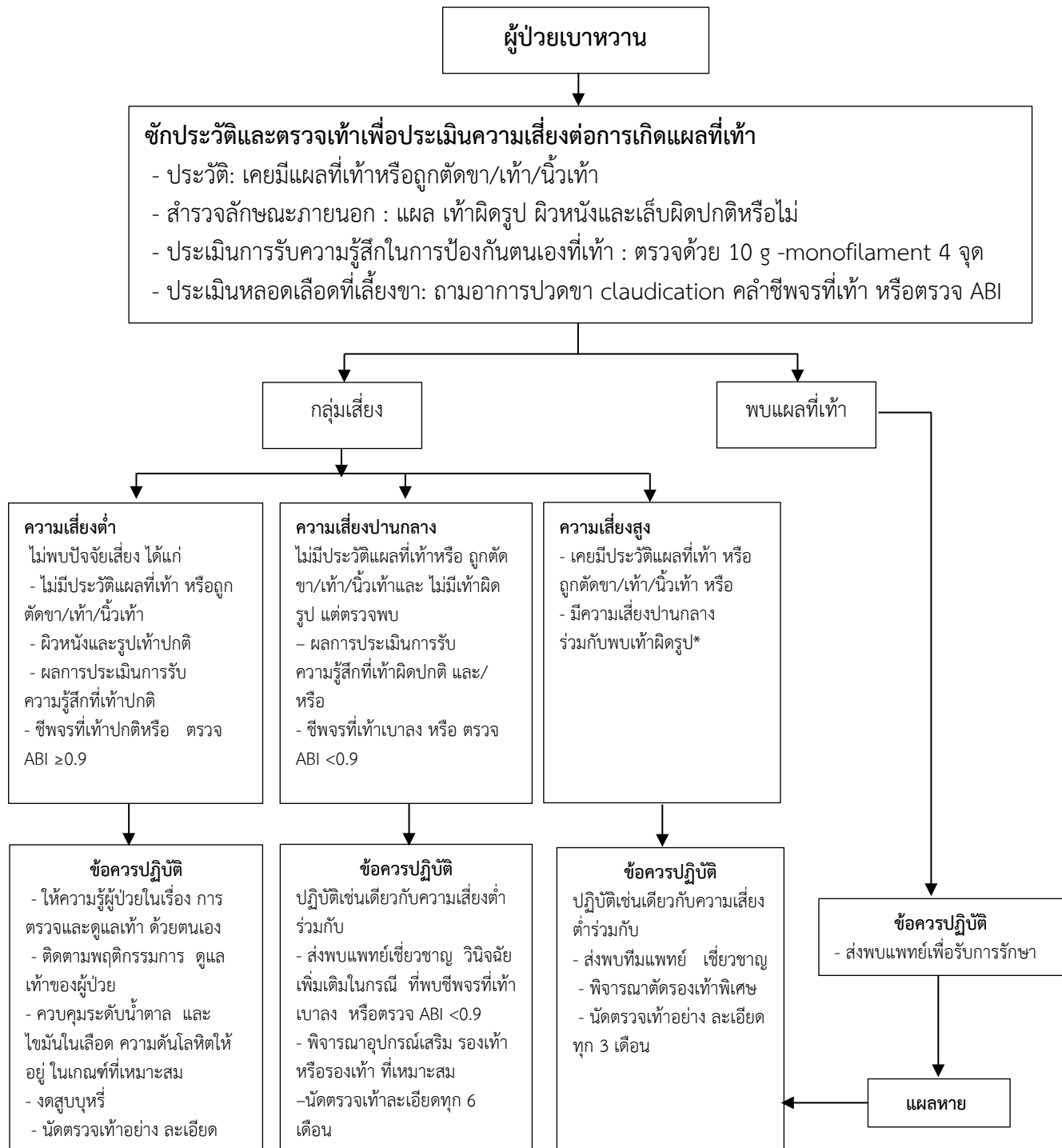

เกณฑ์การเยี่ยมบ้านของผู้ป่วยของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

1. ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ กลุ่มสีส้ม
คือ FBS 155-182 mg/dl หรือ HbA1c 7-8 % ในวันที่มารับบริการ
2. ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ มีระดับน้ำตาลสูง ตามเกณฑ์ป้องกัน เจ็ดสีกลุ่มสีแดง
คือ FBS $\geq$ 183 mg/dl หรือ HbA1c $>$ 8 % ในวันที่มารับบริการ
3. ผู้ป่วยเบาหวานที่มีการ re-admit ด้วย Hypo-hyperglycemia มากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง
4. ผู้ป่วยเบาหวานที่ขาดนัดไม่มาตามนัดภายใน 1 สัปดาห์ หลังติดตาม
5. ผู้ป่วยเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อน รุนแรง เช่น hypo-hyperglycemic coma มีแผลที่เท้า มีปัญหาเรื่องตาจากเบาหวาน hyperosmolar non-ketotic coma, Diabetic ketoacidosis เป็นต้น
6. ผู้ป่วยเบาหวานที่เริ่มใช้ยาฉีด insulin
7. ผู้ป่วยเบาหวานที่มีปัญหาเรื่องพฤติกรรมดูแลตนเอง (Self-care)

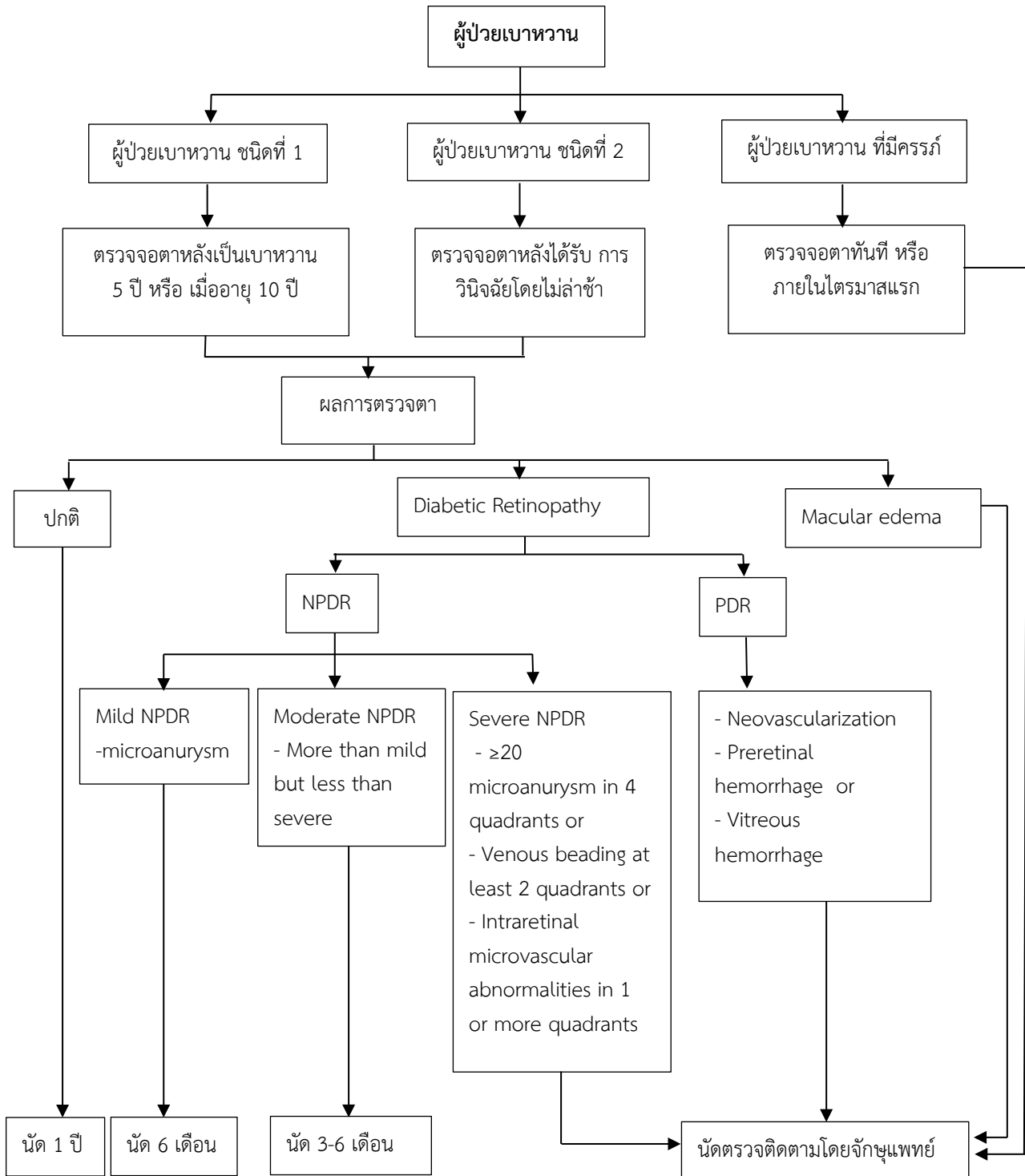
ประสานทีม COC เยี่ยมบ้านภายใน 1 สัปดาห์

แนวทางการตรวจคัดกรองและดูแลผู้ป่วยเบาหวานที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่เท้า

*ในกรณีที่ตรวจพบเท้าผิดรูปแต่ผลการประเมินการรับรู้ความรู้สึกที่เท้าปกติ ให้ส่งพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยเพิ่มเติม

แนวทางการคัดกรองและติดตามจอตาผิดปกติจากเบาหวาน

(NPDR = non-proliferative diabetic retinopathy; PDR = proliferative diabetic retinopathy)